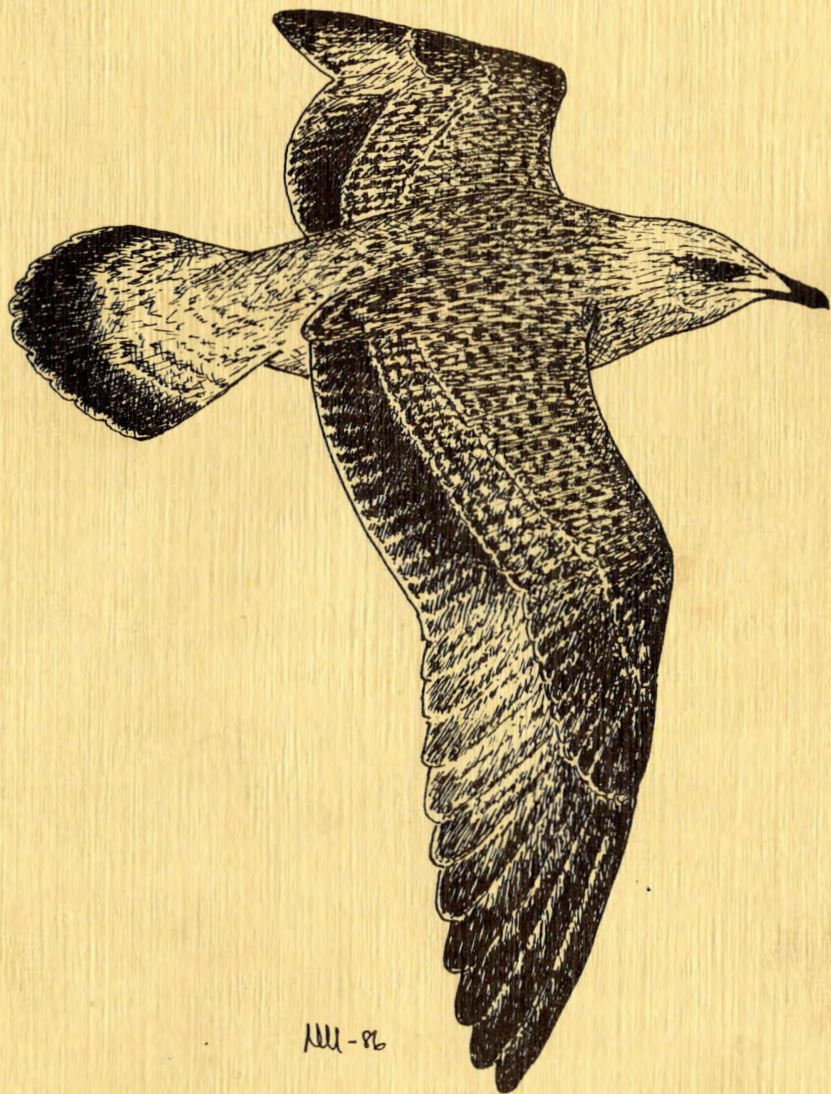

SIIVEKÄS

2 • 1986

7. vsk.

M-86

POHJOIS-SAVON LINTUMIEHET

Julkaisija: Pohjois-Savon Lintumiehet (PSLM)

Vastaava toimittaja: Jorma Tuomainen

Toimitussihteeri: Jaakko Kettunen

Toimituksen osoite: PL 205, 70100 Kuopio

Sisällys

JUKKA KAUPPINEN & JORMA TUOMAINEN: Laulujoutsenen leviämishistoria, esiintyminen ja elinympäristö Pohjois-Savossa ..	33
OLAVI ESKELINEN: Hiiripöllön pesimäaikaisesta ravinnosta Heinävedellä v. 1986	40
MARKKU UKKONEN: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1985	42
Tiedonantoja	56
Tunnistusvisa	59
Pohjois-Savosta ilmoitettavat lintuhavainnot	60
Sisällysluettelo, Siivekäs, 6. vsk., 1985	62

Kansikuva: Harmaalokki (Markku Ukkonen).

Siivekkään tilaaminen ja jakelu. Jaetaan PSLM:n jäsenille. Lehden voi tilata myös jäseneksi liittymättä (tilausmaksu 30 mk tilille: PSP, KU 6606 82-2). Ilmestyy neljänä numerona vuodessa. Osoitteen muutokset toimitussihteerille.

Laulujoutsenen leviämishistoria, esiintyminen ja elinympäristö Pohjois-Savossa

JUKKA KAUPPINEN & JORMA TUOMAINEN

Kansallislintumme laulujoutsen on viime aikoina runsastunut ja laajentanut esiintymisaluettaan maassamme. Joutsen on huomiota herättävä ja helposti havaittava laji, joten sen esiintymiskuvassa tapahtuneet muutokset tunnetaankin moniin muihin lintulajeihin verrattuna hyvin.

Tässä kirjoituksessa tarkastellaan laulujoutsenen levittäytymistä, nykyistä esiintymistä ja pesimäympäristöä Pohjois-Savossa. Lajin viimeaikainen runsastuminen maakunnassamme tarjoaa yleisemminkin mielenkiintoisen esimerkin lintujen leviämishistorian kanalta.

Pohjois-Savon joutsenaineisto

Pohjois-Savon pesimäaikaiset joutsen-havainnot on kerätty faunististen havaintojen yhteydessä taannehtivasti vuosilta 1950—76 (Kauppinen & Tuomainen 1977) ja tämän jälkeen vuosittain (esim. Tuomainen 1984). Havainnot on julkaistu (ilman tarkkoja pesimäpaikkatietoja) ja tallennettu Kuopion luonnontieteellisen museon faunistiseen lintuarkistoon, johon on pyritty kokoamaan myös kaikki vanha havaintoaineisto.

Tiedot maakunnan joutsenkannasta perustuvat aina 1960-luvun jälkipuoliskolle saakka lähinnä satunnaishavaintoihin. Hieman täsmällisempi kuva joutsenen esiintymisestä saatiin vasta seuraavalla vuosikymmenellä vesilintu- ja suolintuinventointien sekä lintuat-

laskartoituksen käynnistyttyä (ks. Kauppinen 1984 a).

Laulujoutsen oli Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton valtakunnallinen tutkimuskohde vuosina 1984 ja -85. Yhteistutkimuksessa pesivän kannan arviointi perustui 10×10 km ruutuihin pohjautuvaan otantamentelmään, jossa joka viides ruutu otettiin mukaan selvitykseen. Pohjois-Savon 197 peruskarttaruudusta tuli näin tutkimuksen piiriin 42 ruutua. Kultakin ruudulta oli tavoitteena tutkia kaikki karttatarkasteluin ennalta määrätyt, joutsenelle soveliaat järvi- ja suobiotoopit. Maakunnan 42 otantaruudulta tarkastettavia kohteita kertyi noin 75 kpl. Yhdeksältä ruudulta ei pesimäbiotoopeja löytenyt.

Pohjois-Savon 42 tutkimusruudusta inventoitiin 25 kpl. Kun huomioon otetaan lisäksi ne yhdeksän ruutua, joilla tarkastettavia kohteita ei ollut, jäi kokonaan tutkimatta kahdeksan ruutua.

Pohjois-Savossa pyrittiin lisäksi käymään kesinä 1984 ja -85 kaikilla aiemmin tietoon tulleilla pesäpaikoilla. Tarkastamatta jäikin ainoastaan kolme entuudestaan tunnettua pesimäpaikkaa. Tutkimusta tehostettiin julkaisemalla eri puolilla maakuntaa ilmestyvissä paikallislehdissä yleisökyselyt v. 1984.

Joutsenen esiintymisestä, levittäytymisestä ja kannan kehityksestä on saatu aineistoa myös maakunnan vesilinnuston seurannassa. 1970-luvun alkupuoliskolla (pääasiassa v. 1973—75) tutkittiin 83 matalan runsaskasvustojen "lintujärven" linnusto. Kymmenen

Laulujoutsen. Kuva: Martti Riikonen.

vuoden kuluttua (v. 1983—85) toistettiin 32 järven laskenta. Monilla järvillä linnustoa on seurattu vuotuisin laskennoin, ja lisäksi myös muiden järviyypien linnustoa on tutkittu (ks. Kauppien 1984 b).

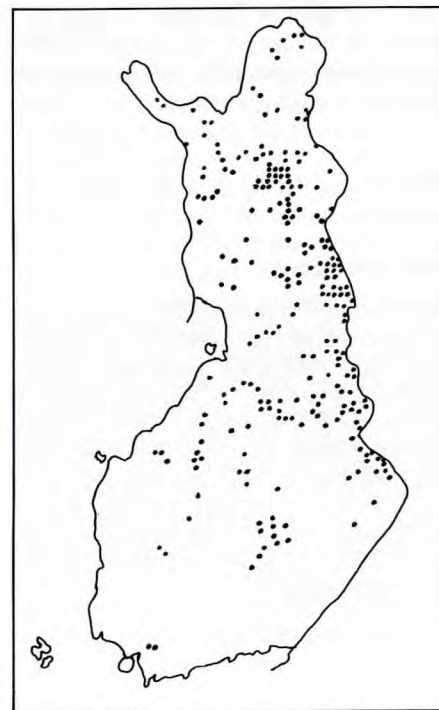
Pesivän joutsenkannan suuruuden selvittelyä vaikeuttaa nuorten pesimätömiä lintujen esiintyminen mahdollisilla pesimäpaikoilla. Pesimähavainnoksi onkin tässä tutkimuksessa hyväksytty vain pesälöytö tai nähty lentokyyvön poikue. Läheisillä järvillä tai soilla tehdyt poikuehavainnot on myös tulkittu samaa paria koskeviksi.

Esiintyminen Suomessa

Joutsenen historia Suomessa tunnetaan varsin hyvin. Aikanaan suurimpaan osaan Pohjois- ja Keski-Suomea

levittäytynyt joutsenkanta oli 1940-luvulle tultaessa supistunut vainon seurauksena arviolta 15 pariin (ks. v. Haartman ym. 1963—72). Uhatun lajin suojelemiseksi käynnistettiin valistustyö ja lajin kannankehitystä alettiin tehokkaammin seurata. Kannan elpymisen viime vuosikymmeninä onkin melko hyvin dokumentoitu (ks. v. Haartman ym. 1963—72, Haapanen ym. 1973 a).

Tuore kuva joutsenen levinneisyydestä saatiin vuosien 1974—79 lintuatlaskartoituksessa. Näinä vuosina joutsenen pesintä varmistettiin 179 atlasruudussa (100 km²), havaintoja todennäköisestä pesinnästä tehtiin 55 ruudussa ja mahdollisesta pesinnästä 223 ruudussa (kuva 1). Näiden tietojen pohjalta Lammi (1983) arvioi maamme joutsenkannan suuruudeksi 300—400 paria.

Kuva 1. Suomen lintuatlaskartoituksessa v. 1974—79 todetut varmat ja todennäköiset joutsenen pesinnät.

Leviäminen Pohjois-Savoon

Käsitys joutsenen pesimisestä varhemmin, ennen 1800-luvun puoliväliä, pääosassa maamme perustuu lähinnä paikannimistä tehtyihin johtopäätöksiin (ks. v. Haartman ym. 1963—72). Pohjois-Savostakaan ei tunneta varmaa pesimähavaintoa ennen kuin 1960-luvulta.

1870-luvulla joutsen pesi mahdollisesti Sonkajärvellä (v. Haartman ym. 1963—72) sekä tämän vuosisadan alussa kuolopuheiden mukaan Rautavaaralla ja Nilsissä (Suomalainen 1908). Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen pöytäkirjasta löytyy varmistamaton

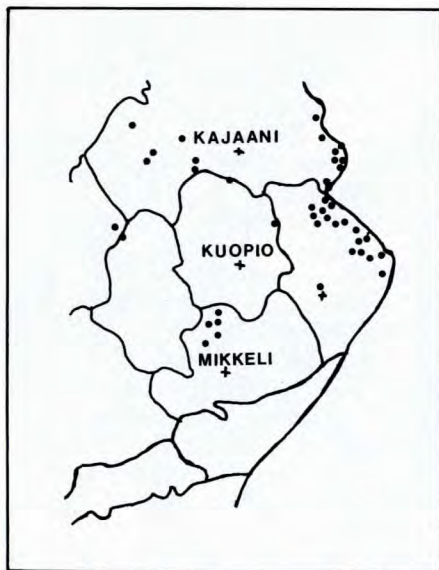
tieto joutsenen pesimisestä v. 1916 Varpaisjärvellä. Vuodelta 1951 on myös epävarma pesimätieto Rautavaaralta (Haapanen ym. 1973 b).

Etelä- ja Pohjois-Savon joutsenten nykyinen historia alkaa vuodesta 1963, jolloin yksinäinen joutsenpari ilmestyi pesimään Pieksämäen lähistölle. Savon joutsenkannan kymmenvuotishistoriikissa (Haapanen ym. 1973 b) mainitaan myös kaksi pesimäpaikkaa Pohjois-Savosta (Sonkajärvi ja Rautavaara). Todellisuudessa näistäkin "Sonkajärven parin" pesä sijaitsi Oulun läänin puolella ja ainoastaan poikueen kasvu- ja ruokailujärvi lääninrajan eteläpuolella. Rautavaaran pesimälammella tavattiin kesällä 1968 pesivä pari kaksine poikasineen.

Haapasen ym. (1973 b) mukaan Pieksämäen—Haukivuoren seudulla pesivät parit muodostivat tuolloin selvästi oman erillisen Etelä-Savon kannan. "Sonkajärven pari" liittyi Suomenselän kantaan ja Rautavaaran pari Pohjois-Karjalan kantaan (ks. kuva 2). Nykyiselläänkin voidaan Pohjois-Savossa erottaa 3—4 erillistä esiintymää (kuva 3), jotka eivät kuitenkaan liene enää erillisiä populaatioita. Niillä on kuitenkin oma, ilmeisesti tietyistä ydinpareista lähtevä syntyhistoriansa.

Ylä-Savon esiintymä

Jo 1960-luvulla todettujen Rautavaaran ja "Sonkajärven" parien lisäksi pesintä alkoi 1970-luvulla myös toiselle sonkajärveläisellä pesimäpaikalla. Tämän parin ensimmäinen pesimävuosi ei ole tiedossa, mutta paikka oli ollut asuttuna jo ennen vuotta 1977, jolloin järveltä löytyi munapesä. Nämä esiintymät ovat tuottaneet ympärilleen kannan, joka on nykyisellään noin 10 paria (kuva 3).

Kuva 2. Joutsenen tunnetut pesimäpaikat Savossa ja lähialueilla v. 1963—72 Haapasen ym. (1973 b) mukaan.

Vieremän kanta lienee samaa alkuperää. Aivan maakunnan luoteisrajan tuntumassa, tosin hieman Pyhäjärven puolella, tehtiin pesälöytö jo atlaskartoitusten vuosina, kesällä 1977. Samaan Suomenselän ja Pohjois-Karjalan esiintymään lienee luettavissa myös Kaaville kesällä 1984 pesimään ilmestynyt pari.

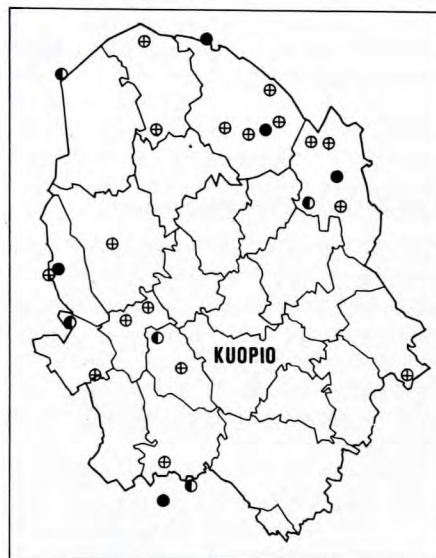
Keiteleen—Karttulan -alueen esiintymä

Ensimmäinen pesintä maakunnan län-siosassa Rautalammin reitin vesistö-alueella todettiin Keitelellä v. 1973, mutta se saattoi alkaa jo edellisenä kesänä. 1970-luvun puolivälissä keväisiä ja kesäisiä kiertolaisia alkoi näyttäytyä lintujärvillä. Esiintymän toinen pari pesi ensimmäisen kerran Vesannolla v.

1977. Keitele—Pielavesi—Vesanto—Tervo—Rautalampi—Karttula -alueella pesivän kannan vahvuus on nykyisin runsaat 10 paria (kuva 3).

Etelä-Savon esiintymä

Pieksämäen—Haukivuoren seudulle Etelä-Savoon syntynyt esiintymä on vahvistunut ja levittäytynyt pohjoiseen. Esiintymän vahvuus oli 1970-luvun alussa jo viitisen paria (Haapanen 1973 b). Ensimmäinen pesintä Kuopion läänin puolella todettiin vasta v. 1982 Suonenjoella, vaikka laji olikin pesinyt pitkään lähellä maakunnan rajaa Pieksämäen mlk:ssa (kuva 3). Kanta lienee yhtymässä "Keiteleen" populaatioon.

Kuva 3. Joutsenen pesimäpaikat Pohjois-Savossa. Ensimmäinen pesimähavainto: ● = v. 1960—75, ● = 1976—80, ⊕ = 1981—85.

Kokonaiskanta Pohjois-Savossa 1980-luvun puolivälissä

Joutsen on siis kotiutunut Pohjois-Savoon parissa vuosikymmenessä, ja kanta on vahvistunut etenkin viime aikoina (taulukko 1). Kymmenen viime vuoden runsastuminen näkyy ehkä selvimmin Pohjois-Savon järvien linnustoseurannassa (taulukko 2). 1970-luvulla joutsen pesi vain yhdellä tutkituista lintujärvistä. 1980-luvun alkupuoliskolla joutsen kuului jo yhdeksän järven pesimälinnustoon.

Kesällä 1984 inventoiduilla 34 otanta-ruudulla havaittiin kolme pesivää joutsenparia. Mikäli tämän perusteella arvioidaan maakunnan pesivän joutsenkannan suuruus päädytään 17 pariin ($3/34 \times 197 = 17.4$ paria). Vuosilta 1981—85 on tiedossa pesimähavaintoja yhteensä 20 paikalta (taulukko 1, vuosilta 1984—85 17 paikalta). Näiden ja joidenkin varmistamattomien tietojen pohjalta arvioimme pohjoissavolaisen joutsenkannan suuruudeksi v. 1985 25—30 paria.

Elinympäristö

Yleensä kun lajin populaatio on pieni käytössä ovat "parhaat" elinympäristöt. Tällä hetkellä joutsen esiintyy lähes yksinomaan matalilla kortejärville tai muilla metsä- ja suo-seutujen matalilla runsaskasvustoisilla

järvillä (taulukko 2). Näiden lintujärvi-kohteiden lisäksi lajin on todettu pesivän myös aukeilla soilla, joilla on avovettä. Tunnetuista 21 pesäpaikasta 15 on ollut järvellä ja 6 suolla.

Taulukossa 2 esitettyjen pesimäjärvien pinta-ala vaihtelee 15—230 hehtaariin. Suurin osa järvistä on pieniä, pinta-alaltaan alle 100 ha. Järvien yhteinen ominaispiirre on mataluus (suurin syvyys 0.5—2.0 m) ja runsas suurkasvillisuus. Kasvillisuus peittää yleensä suurimman osan pinta-alasta. Tyypillisin kasvilaji on järvikorte, jota reunustaa rannalla saravyöhyke. Vesi on runsaan humuksen ruskeaksi värittämää ja hapanta. Tämä pesimäympäristö vastaa Haapasen ym. (1977) kuvaamaa runsaskasvustoisien järvien pesimäympäristötyyppiä. Kuvatut järvet ovat seutujensa parhaita lintujärvitä, joissa pesii yleensä runsas ja monipuolinen vesilinnusto.

Järvi, jossa pesä sijaitsee tyydyttävä yleensä koko pesimäajan elinympäristövaatimukset: niissä on yleensä riittävästi ravintoa ja suojaa. Matalilla kortejärville ravintoa lienee riittävästi, sillä korte on tärkeä ravintokasvi (esim. Haapanen ym. 1977). Jotkut pesimäpaikat lienevät poikueaikaan ravintovaroiltaan riittämättömiä tai joskus ehkä liian vähävetisiä. Joiltakin järviltä, ja yleensä useimmilta maakunnan suopesiltä linnut siirtyvät poikueen kuoriuduttua säännönmukaisesti uuteen ympäristöön.

Taulukko 1. Pesä ja poikuelöytöihin perustuvat joutsenen parimäärät eri osa-alueilla viisivuotiskaksottain. Alimman rivin parimääräarviossa on otettu huomioon ne aiemmin löydetty pesäpaikat, joiden on otaksuttu olleen asuttuna myös ko. jaksolla, vaikka reviiri onkin jäänyt tarkistamatta.

Osa-alue	1966—70	1971—75	1976—80	1981—85
Ylä-Savo	1	1	2	11
Keitele—Karttula	—	1	2	7
Etelä-Savo (Suonejoki)	—	—	—	1
muut (Kaavi)	—	—	—	1
yhteensä	1	2	4	20
arvio	1	3	7	21

Taulukko 2. Pohjois-Savossa v. 1973—75 ja v. 1983—85 tutkitut rehevät lintujärvet ja joutsenen pesiminen niillä.

Järvityyppi	1973—75		1983—85	
	järviä kpl	joutsen pesii	järviä kpl	joutsen pesii
viljelyseutujen "lintujärvet", ruokojärviä	19	—	9	—
metsä- tai suorantaiset, matalat järvet, mm. kortejärviä	64	1	23	9
yhteensä	83	1	32	9

Joutsenen alueellisia esiintymiskeskuk-
sia erottavat toisistaan suuret reittivedet:
Kallaveden ja Iisalmen reitit. Pesimä-
havainnot puuttuvatkin kaakosta luote-
seen suuntautavalta akselilta (kuva 3), jol-
la ovat myös huomattavimmat viljely-
alueet ja suurimmat asutuskeskukset. Niin-
ikään maakunnan rehevimmät lintujär-
vet sijaitsevat tällä alueella, harjujakson
liepeillä, maaperältään viljavalla pohjalla.
Näitä viljelyseutujen "ruovikkojärviä"
joutsen ei toistaiseksi ole kelpuuttanut pe-
simäjärvikseen. Lajin suosimia matalia,
metsä- ja suorantaisia, yleensä vedenpin-
nan laskun tuloksena syntyneitä kortejär-
viä on runsaasti mm. "Keiteleen keskuk-
sen" ympäristössä. Lajin esiintyminen lie-
nee nyt ja vastaisuudessaakin sidoksissa
sopiviin pesimäpaikkoihin.

Joutsenen tulevaisuus Pohjois-Savossa

Joutsenen tulevaisuus näyttää käytettäväs-
sä olevan pesimäympäristön suhteen va-
loisalta. Toistaiseksi on käytössä vain osa
matalista runsaskasvustoisista kortejär-
vistä, ilmeisesti kaikkein parhaimmat pe-
simäpaikat. Vesilinnustoinventoinneissa
tutkittuja matalia "miksotrofisia" lintu-
järviä oli runsaat 60, joista useimmat so-
veltunevat joutsenen pesimiseen. Näistä
vain pieni osa on toistaiseksi asuttuna. Ta-

saisesti maakuntaan nämä järvet eivät ole
jakautuneet, joten esiintyminen määräy-
tynee jatkossakin pitkälti sopivien pesi-
mäpaikkojen mukaan. Kannan voimistu-
essa tosin elinympäristövaatimusten voi-
daan odottaa väljenevän, jolloin laji
saattaa vähitellen kelpuuttaa myös
muunlaisia ympäristöjä.

Joutsenen sopeutumiskyvystä erilai-
siin ympäristöihin riippuu sen voittoku-
lun jatkuminen. Nykyinen lisääntymis-
kyky viitoittaa voittokulkua. Poikuei-
den koko on useimmiten 4—5 poikasta
(taulukko 3). Pienehköön aineistoon (19
pesää) sisältyy myös kaksi 7-munaista
pesää ja yksi 7 poikasen poikue.

Taulukko 3. Joutsen muna- ja poikasmäärä
Pohjois-Savossa. Tiedot munamäärästä pe-
rustuvat yhteen pesälläkäyntikertaan. Poikue-
tiedot koskevat havaintoja vastakuoriutu-
neista lähes lentokykyisiin.

munia tai poikasia	munapesiä kpl	poikueita kpl
2	—	3
3	1	2
4	1	4
5	—	3
6	—	2
7	2	1
yhteensä	4	15

Joutsen on aikainen pesijä ja poikaset
ehtivät Pohjois-Savon korkeudella hyvin
varttua lentokykyisiksi ennen syysmuut-
toa (ks. Haapanen 1973 b). Metsästyksen
osin tosin useissa tapauksissa todettu
häiritsevän joutsenperheen elämää poi-
kueen hajotessa sorsastuksen pamahdet-
tua käyntiin 20. elokuuta.

Kiitokset

Kiitämme kaikkia joutsenhavainnoijia eri
puolilla maakuntaa. Kai Jäderholm, Jan-
ne Taskinen, Veli Matti Sorvari ja Esko
Vesänen laativat yleisökyselyt kotiseutu-
jensa paikallislehtiin.

Kirjallisuus

Haapanen, A., Helminen, M. & H. K. Suomalai-
nen 1973 a: Population growth and breed-
ing biology of the Whooper Swan, *Cyg-
nus c. cygnus*, in Finland in 1950—1970.
— Riistatiet. julk. 33: 39—60:

Haapanen, A., Helminen, M. & H. K. Suomalai-
nen 1973 b: Savon joutsenkanta kym-
mennuotias. — Savon Luonto 5: 21—25.
Haapanen, A., Helminen, M. & H. K. Suomalai-
nen 1977: The summer behaviour and
habitat use of the Whooper Swan, *Cygnus
c. cygnus*. — Finnish Game Res. 36: 49—
81.
v. Haartman, L., Hilden, O., Linkola, P., Suo-
malainen, P. & R. Tenovuo 1963—72:
Pohjolan linnut värikuvin. — Helsinki.
Kauppinen, J. 1984 a: Pohjoissavolaista lintuhar-
rastusta. — Siivekäs 5: 87—91.
Kauppinen, J. 1984 b: Pohjois-Savon järvilinnus-
tosta. — Siivekäs 5: 104—110.
Kauppinen, J. & J. Tuomainen 1977: Pohjois-Sa-
von linnuston faunistinen katsaus 1950—
1976. — Savon Luonto 9 (2): 24—38.
Lammi, E. 1983: Laulujoutsen. — Teoksessa:
Hyytiä ym. (toim.), Suomen lintuatlas
30—31.
Suomalainen, E. W. 1908: Kallaveden seudun
linnusto, topografinen tutkielma. — Soc.
F. Fl. Fenn. 31 (5): 1—150.
Tuomainen, J. 1984: Pohjois-Savon linnuston
faunistinen katsaus 1983. — Siivekäs 5:
57—63.

Hiiripöllön pesimäaikaista ravinnosta Heinävedellä v. 1986

OLAVI ESKELINEN

Hiiripöllö pesi Heinävedellä poikkeuksellisen runsaana v. 1983 (Eskelinen 1984). Yksi v. 1983 käytössä olleista pesäpaikoista oli hiiripöllön asuttama myös keväällä 1986. Pesä sijaitsi mäntytaimiston keskellä yksinäisessä haavassa, jossa oli useita vanhoja palokärjen koloja. Maasto ympärillä on vaihtelevaa: nuoren taimiston lisäksi kuusi- ja mäntymetsää, korpea, rämettä se lähellä myös peltoa.

Poikaset olivat pesän läheisyydessä maastossa 30. 5., nuorimmat juuri pesästä lähteneinä, ja niitä löytyi rengas-

tettaviksi kuusi, osoituksena runsasta myyräkannasta.

Taimiston reunalla n. 200 m päässä pesästä kasvavien puiden alta kerätyistä oksennuspalloista määritin 122 saaliseläintä, joista oli valtaosa peltomyyriä, osa metsämyyriä ja metsäsopuleita (taulukko 1).

Ravintokoostumus vastaa suurelta osin vuoden 1983 ravintokoostumusta (Eskelinen 1984). Peltomyyriä ja metsäsopuli esiintyivät alueella runsaslukuisina sekä v. 1983 että 1986. Ravintokoostumus muistuttaa Rautavaaralla

Hiiripöllön poikanen. Kuva: Timo-Heikki Varis.

Taulukko 1. Hiiripöllön *Surnia ulula* pesimäaikaisten ravinto Heinävedellä v. 1986 ja 1980—1986.

	1986	1980—86	%
Päästäinen <i>Sorex sp</i>	—	1	0,4
Metsäsopuli <i>Myopus schisticolor</i>	8	12	4,6
Metsämyyrä <i>Clethrionomys glareolus</i>	13	35	13,3
Peltomyyri <i>Microtus agrestis</i>	101	214	81,4
Vesimyyri <i>Arvicola terrestris</i>	—	1	0,4
Yhteensä	122	263	100,1

v. 1978 pesineen hiiripöllön ravintoa (Skarén 1983). Peltomyyriä on Heinävedellä suurempi ja metsämyyrä pienempi kuin Rautavaaralla, metsäsopulin osuus suunnilleen yhtä suuri, ja lajimäärä pienempi kuin Rautavaaralla.

Mikkolan (1983 a) mukaan pohjoisessa pesivillä hiiripöllöillä on *Clethrionomys*-suvun myyrien osuus ravinnosta suurempi kuin *Microtus*-lajien, kun taas eteläisillä alueilla *Microtus*-suvun lajien osuus on jopa 90 % ravinnosta (koko Suomessa keskim. 57 %). Metsäsopuli ei esiinny hiiripöllön ravintona Mikkolan (1983 a) aineistossa, ja yhteenvedossa, joka koskee metsäsopulin esiintymistä pöllöjen ravintona, Mikkola (1983 b) mainitsee ainoastaan Skarénin (1978) havainnon Rautavaaralta.

Luonnollisesti hiiripöllö muiden pöllöjen tavoin käyttää eniten saalina niitä pikkujyrsijöitä, joita sen saalistusalueella on helpoimmin saatavissa. Mieluiten avoimilla mailla saalistava hiiripöllö pyydystää näin eniten aukeilla alueilla olevia peltomyyriä.

Kirjallisuus

- Eskelinen, O. 1984: Lapinpöllön ja hiiripöllön pesinnästä ja ravinnosta Heinävedellä 1977-1983. — Siivekäs 5: 17—20.
- Mikkola, H. 1983 a: Owls of Europe. — T. & A.O. Poyser, Calton.
- Mikkola, H. 1983 b: Pöllöt metsäsopulin esiintymisen kartoittajina. — Savon Luonto 15: 66—70.
- Skarén U. 1983: Hiiripöllö (*Surnia ulula*) pesivänä Tiilikalla. — Savon Luonto 15: 18—24.

Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1985

MARKKU UKKONEN

Vuosi 1985 on kaukana takanapäin ja on korkea aika listata yhteen ko. vuoden faunistiset havainnot. Faunistisia havaintoja kerättiin (ja kerätään vuoden 1985 osalta taannehtivasti edelleenkin) 82 lajista (ks. Siivekäs 6:113; vuoden 1986 keräilyluettelo on muutunut), joista ilmoitettiin joko kaikki havainnot, pesimäaikaiset havainnot tai pesäpaikat. Tässä katsauksessa esitellään myös havainnot alueellisista rareiteeteista (luettelo ks. Siivekäs 6:112), joista raapustetut havaintoilmoitukset alueellinen harvinaisuuskomitea (AHK) on tarkastanut ja hyväksynyt. Hyväksytyjä AHK-lomakkeita oli vuodelta 1985 yhteensä 124 kpl ja muilta aiemmilta vuosilta 18 kpl. Tämän katsauksen piiriin kuuluvat niinikään Pohjois-Savossa tehdyt havainnot Suomen Lintutieteellisen Yhdistyksen (SLY) rareiteetikomitean hyväksynnän vaativista harvinaisuuksista. Katsauksen loppuun on liitetty joukko aiempien vuosien havaintoja, joita ei ole syystä tai toisesta julkaistu aikaisemmissa faunistisissa katsauksissa. Aikaisemmat faunistiset katsaukset löydät Savon Luonnosta (9: 24—38, 10: 68—71 ja 11: 43—45) ja Siivekkästä (1: 40—47, 2: 52—66, 3: 47—55, 4: 56—65, 5: 57—63 ja 6: 42—52).

Ulkoisilta puitteiltaan katsaus noudataa edellisvuosien latuja. Havaintoja muuttamista faunistisen keräyslistan lajeista (esim. monet vesilinnut, varpushaukka, palokärki, viherpeippo) ei tälläkään kertaa käsitellä, koska ko. lajeista tullaan julkaisemaan yhteenvedot pidemmiltä ajanjaksoilta (ks. esim

Knuutinen 1983, Siivekäs 4:78—82). Havainnot satunnaistalvehtijoista julkaistaan talvikatsauksissa (talvi-84/85 Siivekäs 6:53—58, talvi-85/86 valmis-teilla). Vuoden 1985 pöllöhavainnoista on tehty oma yhteenvetonsa (Jäderholm 1985, Siivekäs 6:96—98), joten tässä yhteydessä pöllöhavaintoihin ei enää kajota yksityiskohtaisemmin.

Havaintojen keruualueena on Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton yhteinäiskoordinaatein rajaama Pohjois-Savon havaintojen keräilyalue, joka vastaa pääpiirteissään Kuopion läänin.

Faunistisia lintuhavaintoja tuli 50 lintuharrastajalta. Havaintojaan lähettävien määrä pysyi suurinpiirtein edellisvuosien tasolla (vrt. Siivekäs 6:42). Havaintoja kertyi sirotellusti eri puolilta maakuntaa. Valitettavasti parilta aktiivisesti havainnoidulta alueelta ei saatu kaikkia havaintoja mukaan tähän hätään. Aikaisempien faunististen katsausten lukijana olen toivonut saavani lukea Siivekkästä faunistisista havainnoista Varkauden seudulta, jossa pojat komppaavat ahkerasti. Myös joitakin tiedossani olleita AHK-käsittelyä vaativia havaintoilmoituksia jäi harrastajilta lähettämättä. Toivottavasti nekin löytävät tiensä tuleviin katsauksiin.

Katsaukseen on otettu mukaan myös tiedot Kuopion museon luonnontieteen osastolle kuolleen tuoduista linnuista (lyhenne mus.). Ns maallikkohavaintoja helposti tunnettavista lajeista on kelpuutettu mukaan katsaukseen mikäli lajinmääritys on pystytty riittävän tuntomerkein varmistamaan. Tällaisten havaintojen yhteydessä havainnon

tekijän nimen jälkeen on ilmoitettu myös havainnon varmistaja ja ilmoittaja (esim. H. Havaitsija/JTu).

Muutamien pesimärauhaa vaativien harvinaisten/uhanalaisten lajien osalta ei ole ilmoitettu kuntaa tarkempaa havaintopaikkaa.

Havaintopaperipinkkaa kasvattavat havaintojaan luovuttamalla seuraavat henkilöt (suluissa käytetyt nimilyhenteet): Risto Aartonen (RA), Pentti Alaja (PA), Erkki Björk (EB), Aimo Hartikainen (AHa), Pertti Hartikainen (PHa), Juhani Haukka (JH), Antti Holopainen (AHo), Patrick Hublin (PHu), Timo Hämäläinen (TH), Esko Jalkanen (EJ), Tuomo Jalkanen, Silveri Jussila (SJ), Kai Jäderholm (KJ), Ari Jäntti (AJ), Eila Karki (EK), Jorma Kelo, Jaakko Kettunen (JKe), Jorma Knuutinen (JKn), Janne Kumpulainen (JKu), Paavo Liimatta (PL), Martti Linkola (ML), Ari Lyytikäinen (AL), Pertti Paananen (PPa), Raimo Pakarinen (RPa), Pirjo Pennanen (PPe), Matti Piironen (MP), Lauri Puranen (LP), Jyrki Pynnönen (JPY), Petro Pynnönen (PPa), Juha Pääkkönen (JPä), Reijo Pöyhönen (RPö), Eelis Rissanen (ER), Pentti Runko (PRu), Kalle Ruokolainen (KR), Pertti Räsänen (PRä), Kari Saukkonen (KSa), Hannu Siikavirta (HS), Pekka Siikavirta (PS), Kauko Sikström (KSi), Uolevi Skarén (US), Veli-Matti Sorvari (VMS), Antti Tenhunen (AT), Juhani Toivanen (JTo), Jorma Tuomainen (JTU), Kari Tuppurainen (KT), Markku Ukkonen (MU), Teuvo Vepsäläinen (TV), Esko Vesanen (EV), Markku Vickholm (MV), Veli-Matti Väänänen (VMV). RKTL = Riista- ja Kalatalouden Tutkimuslaitos.

AHK-ilmoituksen vaativien lajien kohdalla AHK-lomakkeen täyttäjän nimi on mainittu ensin ja sen jälkeen muut havainnoijat aakkosjärjestyksessä. Ilman em. henkilöiden puurtamista ja myötämielistä suhtautumista ha-

vaintojensa lähettämiseen ei tämän yhteenvedon laatiminen olisi onnistunut. Eino Savolainen hoiti Kuopion museon havaintojen kokoamisen. Pokkaus ja syvä kiitoksen kumarrus koko porukalle!

Käytetyt lyhenteet:

k	= lajista kerätään kaikki havainnot (lajinimen jäljessä)
p	= lajista kerätään pesimäaikaiset havainnot (lajinimen jäljessä)
*	= esitetyt havainnot AHK:n tarkistamia ja hyväksymiä
**	= esitetyt havainnot SLY:n rareiteetikomitean tarkistamia ja hyväksymiä
p	= paikallinen
m	= muuttava
kiert.	= kiertävä
la	= laulava
1 kv	= ensimmäisellä kalenterivuodellaan oleva lintu, 2 kv = toisella kalenterivuodellaan oleva lintu, jne.
ad	= vanha
subad	= esiakuinen
juv	= nuori
pull	= pesäpoikanen/untuvikko
tp	= talvipukuinen

Havainnot lajeittain

Kaakkuri *Gavia stellata* (k). Pesinnät todettiin Leppävirralla (22. 7. pari + poikanen) (AL) ja Suonenjoella (pesä, myöhemmin poikue) (ML). Tervon ja Tuusniemen perinteisten pesimälampien pesimätilanteesta ei saatu tietoja. Kaavin pesimälammella ei tietävästi nähty lintuja. Muut havainnot: 11. 5. 2 m yks. Rautalampi Virta (EV), 20. 6. 2 p yks. Leppävirta (AL), 6. 10. 1 kuollut verkossa Rautavaara Ylä-Luostanjärvi (mus.) ja 3. 11. 1 juv ♂ verkoon kuolleen Kuopio Pohjois-Kallavesi (mus.).

Kaakkurit. Kuva: Martti Riikonen.

Härkälintu *Podiceps griseigena* (k). 20. 5.—10. 8. välisellä ajalla tehtiin havaintoja yhteensä 10 esiintymispaikalta: Tervo—Rautalampi—Suonenjoki Iisvesi (4 reviiriä; mm. kaksi pesälöytöä) (ML & RPa), Rautalampi Niinivesi (pari) (RPA), Leppävirta/Kuopio Sotkanselkä 3 reviiriä (STu), Kuopio Kuhastelahti (3 yks.) (EB) ja Vaajasalo (2 ääntelijää) (KR), Siilinjärvi Kehvo (pesivä pari) (AL) ja Jännevirta (kuollut ♂) (mus.), Kaavi Luikonlahti (1 yks.) (JTo), Sonkajärvi Sukevanjärvi (2 yks.) (JKU). Lisäksi neljä kevätmuuttohavaintoa (Rautalampi, Varpaisjärvi, Kiuruvesi) ja yksi syysmuuttohavainto (Siilinjärvi).

Pikku-uikku *Tachybaptus ruficollis* (k)*. 1. 1. lähtien talvehtiva yks. Rautalampi Tyyrinvirta (KSi ym.), 1. 12.—22. 3. 1986 1 p yks. Suonenjoki keskusta (JKe & AHa, JPy ym.). Nykyään miltei jokavuotinen talvehtija alueellamme.

Nokkiliitäjä *Puffinus griseus* (k)**. Vuoden yllättävin havainto tehtiin tästä valtamerien putkisieraimisesta: 28. 11. 1 ♂ yks. kiinnijäytyneenä Siilinjärvi Juurusvesi (T. Launonen /O. Liimatainen & E. Savolainen, ks Siive-

käs 7:25-26). Lintu löytyi jaloistaan kiinnijäytyneenä järven ulapalta ja toimitettiin Kuopion museolle, jossa se jouduttiin 2. 12. lopettamaan. Kyseessä oli ensimmäinen havainto lajista Suomessa. Lajin pesimäajan ulkopuolella lajia tavataan Pohjois-Atlantilla. Otuksen kulkeutuminen Pohjois-Savoon selittyne osittain loppusyksyn myrskyisillä luoteis- ja pohjoistuulilla.

Merimetso *Phalacrocorax carbo* (k). Vain kaksi havaintoa, mikä on vähemmän kuin vuosikausiin: 28. 4. 1 m yks. Kuopio Kelloniemi (JKe, MP & KT) ja 21. 10. 1 m yks. Leppävirta Kotalahti (AL).

Harmaahaikara *Ardea cinerea* (k)*. Vuoden ainoa ardea nähtiin poikkeuksellisen varhain keväällä: 1.—3. 4. 1 p yks. Rautalampi Tyyrinvirta (EV, KSi, HS ym.). Seitsemäs havainto 1980-luvulta.

Kaulushaikara *Botaurus stellaris* (k)*. Vain yksi ilmoitettu havainto: 17. 6. 1 p yks. Maaninka (VMV).

Kattohaikara *Ciconia ciconia* (k)*. 15. 5. 1 p yks. Siilinjärvi Sulkavanranta (N. Savolainen ym./MU). Tämä oli yhdestoista kattohaika-

rahavainto Pohjois-Savosta (edelliset kaksi vuodelta 1981 ja 1983).

Lapasotka *Aythya marila* (k)*. Kaikki kymmenen havaintoa syksyltä: 25. 9. 1 juv ♀ Maaninka Keskimmäinen (RKTL/VMV), 1. 10. 2 juv Lapinlahti Linnansalmi (RKTL/VMV), 2. 10. 2 ♀-puk. p Siilinjärvi kk. Pikku-Sulkava (MU), 6. 10. 1 ♀-puk. p Siilinjärvi Kasurila Apaja-Kumpunen (MU & KR), 14. 10. 1 juv Lapinlahti Linnansalmi (RKTL/VMV), 19. 10. 3 juv p ja 24. 10. 4 ♀-puk. p Siilinjärvi Kasurila Apaja-Kumpunen (MU & KR), 27. 10. 2 juv Lapinlahti Linnansalmi (RKTL/VMV), 1. 11. 1 juv ♂ Maaninka Lapinjärvi (VMV), 2. 11. 2 juv ♂♂ Maaninka Ruokovirta (RKTL/VMV). Maaningan ja Lapinlahden linnut on määritetty Riista- ja Kalatalouden Tutkimuslaitokselle (RKTL) lähetetyistä siipinäytteistä. Normaalista runsaampi syysesiintyminen.

Pilkkihiipi *Melanitta fusca* (k). Viisi havaintoa: 23. 5. 1 ♂ p Rautalampi Sonkari (T. Korhonen/KSi), 25.—26. 5. 2 ♂♂ kiertelejänä Kuopio Keski-Kallavesi Vaajasalo (MU), 26. 5. 1 ♂ m Rautalampi Rastunsuo (KSi), 1. 6. 1 ♂ p Sonkajärvi Lika-Pyöree (JKU) ja marraskuu 1 juv. paikanmäärityksellä Pohjois-Savo (mus). **Mustalintu** *M. nigra* (p). Kesäkuulla mustalintuja havaittiin kolmasti: 1. 6. 1 ♂ p Maaninka Lapinjärvi (VMV) sekä 8. 6. 2 p yks. ja 9. 6. 21 p yks. Sonkajärvi Sukevanjärvi (VMS).

Uivello *Mergus albellus* (p). Myöhäiskevältä yksi ja kesältä yksi havainto: 25.—26. 5. 1 ♂ p + lähtivät N Kuopio Keski-Kallavesi Vaajasalo (MU), 16. 6. 1 ♀ p Maaninka Lapinjärvi (VMV).

Merihanhi *Anser anser* (k)*. Kaksi havaintoa, joista toinen koski aikaista kevätmuuttajaa: 17.—22. 3. 1 p yks. (todettiin *rubrirostris*-rodun tuntomerkit) Rautalampi Tyyrinvirta (KSi ym.), 7. 5. 1 p/kiertelevä yks. viidentoista metsähanhen seurassa Siilinjärvi Aappola (MU). Kuudes ja seitsemäs havainto Pohjois-Savosta (1980-luvulta kaksi aikaisempaa havaintoa).

Tundranhanhi *A. albifrons* (k)*. Kaksi havaintoa toukokuun puolivälistä: 12. 5. 1 p yks. Kuopio Riistaveden lintujärvet (JTU) ja 19. 5. 6 p yks. Maaninka Lapinjärvet (JKe & AHa).

Metsähanhi *A. fabalis* (p). Pesimäaikaisia havaintoja tuli tietoon vain Sonkajärveltä, jossa

tavattiin kesä-elokuussa aikuislintuja kolmelta paikalta (VMS, A. Luostarinen/VMS, K. Vornanen/VMS).

Sepelhanhi *Branta bernicla* (k). 13. 10. n. 35 m + 4 m yks. valkoposkianhiparvissa Siilinjärvi Rissala (KR & MU), 13. 10. n. 150 m yks. ja 14. 10. parven ääntä klo 20.30 Rautalampi Latsinmäki (JH).

Valkoposkianhanhi *B. leucopsis* (k). Kevätmuutolta kolme havaintoa: 24. 5. n. 60 p yks. Kaavi Niinivaara (M. ja E. Huovinen, E. Räsänen/JTo), 26. 5. muuttavan parven ääntä klo 00.35 Kuopio Keski-Kallavesi Vaajasalo (MU), 26. 5. n. 45 m yks. Kaavi Luikonlahti (JTo). Kylmän koillistuulen kirvoittamana tapahtui 13.—14. 10. muutonpurkaus, jolloin parvia ilmaantui myös Savon taivaalle: 13. 10. n. 75 m + n. 90 m + n. 36 m yks. Siilinjärvi Rissala (KR & MU), 13. 10. 50 m yks. Rautalampi Virta (EV), 13. 10. n. 150 m yks. Rautalampi Etelä-Konnevesi (HS) ja 14. 10. n. 200 m yks. Rautalampi Etelä-Konnevesi (HS) ja 14. 10. n. 200 m yks. Rautalampi Rämäkkävuori (JH). Lisäksi samoilta päiviltä *Branta* sp. -havaintoja seuraavasti: 13. 10. n. 70 m yks. Rautalampi Etelä-Konnevesi (HS) sekä 13. 10. n. 60 m yks., 14. 10. n. 450 m yks. kolmessa parvessa ja 15. 10. n. 100 m yks. Rautalampi Latsinmäki (JH).

Kanadanhanhi *B. canadensis* (k)*. Kolme havaintoa huhti-toukokuun vaihteesta: 28. 4. 3 p yks. Iisalmi Nerohvirta (US), 4. 5. 1 p yks. Kuopio Riistaveden lintujärvet (ER & AHo) ja 5. 5. 1 p yks. Kuopio Kallansillat (JKe). Lukumäärien ja havaintojen ajoittumisen suhteen tavanomainen esiintyminen. 1980-luvun eri vuosilta tunnetaan havaintoja Rautalammin istutusalueen ulkopuolelta seuraavasti: vuodelta 1981 3, 1982 3 ja 1984 1.

Laulujoutsen *Cygnus cygnus* (p). Pesä ja poikueita läydettiin seuraavasti: Rautalampi poikue (RPa), Kaavi pesä (JTo), Rautavaara 3 poikuetta (K. Kekäläinen, J. Voutilainen/VMS) ja Sonkajärvi 2 pesää + 2—3 poikuetta (H. Komulainen, M. Huttunen, K. Vornanen, J. Vornanen, J. Voutilainen/VMS). Pohjois-Savon länsiosien vanhoilta joutsenpaikoilta ei valitettavasti saatu pesimätietoja. Lisäksi aikavälillä toukokuun loppu—heinäkuu nähtiin kiertelijöitä + yksilöitä, joiden mahdollisista pesinnöistä ei saatu varmuutta, seuraavasti:

Rautalampi 2 paikkaa (2 p ad yks. + 1 p ad yks.) (H. Matilainen, H. Marjanen/EV), Nilsä 1 paikka (2 yks. lennossa) (AHO), Maaninka 2 paikkaa (2+4 yks.) (JPä), Kaavi 2 paikkaa (2 + 2 yks.) (S. Hallikainen, A. Wallius/JTo), Rautavaara 1 paikka (J. Voutilainen/VMS), Sonkajärvi 5 paikkaa (1—8 yks./paikka) (VMS ym.).

Maakotka *Aquila chrysaetos* (k)*. Maakotka on Pohjois-Savossa yllättävän harvoin kiikareihin sattuva rareteetti. Nytkin vain kaksi kevätmuuttohavaintoa: 1.5. 1 m ad yks. Rautalampi Rämäkkävuori (JH), 5.5. 1 m ad yks. Rautalampi Rastunsuo (KSi, EV, ML ym.). **Piekana** *Buteo lagopus* (p). Ylä-Savon runsaiden myyräkantojen turvin piekanat viihtyivät ainakin Sonkajärvellä, jonka pohjoisosissa tehtiin aikavälillä 18.5.—17.8. runsaasti havaintoja vähintään seitsemältä eri paikalta (VMS, P. Helo). Yhdeltä reviiriltä (Kestinsuo) löydettiin kesällä -86 piekanan käyttämäksi tulkittu edelliskesäinen pesä (VMS). Vastavaa piekanan kesäesiintymistä ei tunneta Poh-

jois-Savosta ainakaan lähivuosisikymmeniltä. **Haarahaukka** *Milvus migrans* (k)*. Kahden edellisvuoden tapaan lajista tehtiin yksi havainto: 4.5. 1 m yks. Rautalampi Virta (EV). 17. haarahaukahavainto Pohjois-Savosta (vuosilta 1900—1969 3 havaintoa, 1970—79 7 havaintoa, 1980—85 7 havaintoa).

Merikotka *Haliaeetus albicilla* (k)*. Yllättävä kesähavainto Maaningalta, jossa 9.6. 1 ad yks. saalistelemassa eräällä järvellä (VMV & PRu). Lisäksi neljä kevätmuuttohavaintoa ja yksi syysmuuttohavainto: 14.4. 1 m ad yks. Kiuruvesi Hautakylä (TH), 21.—22.4. ja 24.4. 1 p subad yks. Rautalampi Tyrvinvirta (KSi, EV), 1.5. 1 m yks. Rautalampi Virta (EV), 22.9. 1 m ad yks. Siilinjärvi Harjamäki (MU & KR). Merikotkia tavattiin poikkeuksellisen paljon, sillä 1980-luvulla merikotka on havaittu vain kahdesti aikaisemmin.

Ruskosuohaukka *Circus aeruginosus* (k). Kaikki havainnot: 14.4. 1 ad ♂ p Rautalampi Tyrvinvirta (EV, JH & HS) (AHK:n hyväksymä havainto, huom. ajankohta), 28.4. 1 subad ♂ + ♀

p Maaninka Patalahti (KR & MU), 18.5. 1 ♀ -puk. m Siilinjärvi Aappola (MU), 6.6. kiertelvä 2 kv ♀ Siilinjärvi Aappola (KR & MU), 9.6. 1 ♀ -puk. p Kuopio Riistaveden lintujärvet (AHa & JKe), 13.6. 1 ♀ -puk. p Siilinjärvi Hökönen (KR & MU), läpi kesän ♂ + ♀ (mahdollinen pesintä) Maaninka Lapinjärvet (JPä, VMV), reviiiri Maaninka Vianta (VMV), 29.9. 1 p yks. Maaninka Kinnulanlahti (KSa). Havaintoja tavanomaista enemmän; 1980-luvulla ruskosuohavaintoja on kertynyt keskimäärin 4—5 per vuosi. Aikaisemmilta vuosikymmeniltä tunnetaan Pohjois-Savosta 31 ruskosuohavaintoa. Yli puolet havainnoista on ollut muutonaikaisia havaintoja.

Sinisuhaukka *C. cyaneus* (p). Sinisuhaukkoja tavattiin pesimäaikana (15.5.—31.7.) yhteensä 19 esiintymispaikalla: Sonkajärvi 11 (2 pesälöytöä) (AL, VMS ym.), Kaavi 3 (JTo, A. Toivanen), Maaninka 2 (JPä, VMV), Vieremä 1 (MV), Nilsä 1 (ER), Rautalampi 1 (AJ). Laji esiintyi keskimääräistä runsaslukuisempaan Ylä-Savon pohjoisosissa, jossa myyriä oli runsaasti. Muualta havaintoja kertyi ehkä normaalia niukemmin. 1980-luvulla esiintymispaikkoja on löytynyt vuosittain 12—22.

Muutto-/tunturihaukka *Falco peregrinus/rusticolus* (k)*. 7.5. 1 m yks. Siilinjärvi Aappola (MU).

Ampuhaukka *F. columbarius* (p). Kaksi pesimäaikaista havaintoa: 18.5. ♂♀ p Rautalampi Hankavesi (RPa) ja 6.6. 1 p yks. Kuopio Ranta-Toivala (KSa).

Tuulihaukka *F. tinnunculus* (k). Pesimäaikaista (15.5.—31.7.) havaintoja tehtiin ainakin 30 esiintymispaikalta. Pesimähavainnot keskittyivät läänimme runsasmyyräiseen pohjoisoosaan. Ilmoitetut esiintymispaikat jakaantuivat kunnittain seuraavasti: Rautalampi Etelä-Konnevesi Kypäri—Häkärälahti (RPa, EV, EK), Hankavesi (RPa, HS); Suonenjoki maamieskoulu (RPa); Karttula Ruokolahti (Ppe ym.); Vehmersalmi Keski-Kallavesi (pesälöytö) (JTU); Kaavi Käkijärvi (JTo), Karsikko-vaara (MU); Nilsä Palonurmi (2 paikkaa, joista toiselta pesälöytö) (PHa); Maaninka Lapinjärvet (pesintä) (JPä), Pulkonkoski (VMV), Patalahti (VMV), Patajärvi (VMV); Lapinlahti Lamminkäyrä (mus.); Iisalmi Soinlahti (AL); Rautavaara Peuramäki ja Siera (VMS ym.); Kiuruvesi kk. (pesä lehtopöllön

pöntössä) ja Rapakkojoki (SJ); Vieremä Suokaarre (MV); Sonkajärvi Kestinsuo (pesintä), Iskola (2 paikkaa, toisella todennäk. pesintä), Saukkosuo (2 paikkaa, toisella todennäk. pesintä), Tiilitehdas (todennäk. pesintä), Tiilitehdas—Pihlajapuro, Jyrkänpylä, Petäjämäki, keskusvankila ja Somerokoski (VMS ym.). Pesimäaikaisten esiintymispaikkojen määrä oli hieman suurempi kuin keskimäärin 1980-luvulla (13—27 esiintymispaikkaa/vuosi). Kevätmuutolla nähtiin lähes 40 lintua (m + p), mutta syysmuutonaikaisia havaintoja ilmoitettiin vain 7 yksilöstä.

Riekko *Lagopus lagopus* (k). Huhti—kesäkuulta yhteensä 11 havaintopaikkaa (1—4 yks./havaintopaikka): Rautalampi Hankavesi, Pohjois—Saikari, Etelä-Konnevesi, Rastinpää, Pieniniemi—Karjasilta, Rastunsuo (ML, RPa, PS); Suonenjoki Riuttasensuo (poikue) (R. Hyvönen/EV); Leppävirta Suvasvesi Sakamit (JTU); Kaavi Liukonniemi (JTo); Kiuruvesi Kalliokylä (TH); Sonkajärvi Kestinsuo, Tavisuo, Viinatsalonsuo (VMS ym.). Syksyltä vain yksi ilmoitettu havainto (Rautalampi). Talvihavainnot löytyivät talvikatsauksista (talvi 1984/85 Siivekäs 6: 53—58).

Luhtakana *Rallus aquaticus* (k)*. 27—30.6. 1 äänt. ♂ Maaninka Lapinjärvi (JPä). 27. havainto lajista Pohjois-Savossa.

Luhtahuitti *Porzana porzana* (k). Edelliskesän huippuesiintymisestä palattiin taas maanpinnalle; aikavälillä 6.6.—15.8. kuultiin tavainomaiset kuusi ääntelijää (vuonna 1984 yhteensä 74 ääntelijää; 170—83 1—7 ääntelijää/vuosi, keskimäärin 5 ääntelijää/vuosi). Kunnittain huittihavainnot jakautuivat seuraavasti: Kuopio 3, Maaninka 2 ja Vieremä 1.

Ruisräikkä *Crex crex* (k). Yhteensä normaalit kolme havaintoa neljästä narisijasta: Rautalampi Laakkola 1 äänt. (LP), Kuopio Riistaveden lintujärvet 2 äänt. (MP), Maaninka Lapinjärvi 1 äänt. (VMV). 1980-luvulla räikkä on löytynyt 1—13 yks./vuosi.

Meriharakka *Haematopus ostralegus* (k). Meriharakasta tehtiin tavallista enemmän havaintoja: poikkeuksellisen varhainen havainto 23.4. 1 p yks. Rautalampi Tolahti (KSi, EV & EK), 9.5. 8 p yks. Kuopio Kallansillat (MP), 12.5. 2 p yks. Rautalampi Lonkari (KSi), 20.5. 2 p yks. Suonenjoki Saunaniemi (KSi), 23.5. 1 m yks. Rautalampi Rastunsuo (KSi), 24.5. 5 p yks. Keitele Tossavanlahti (A.

Kanadanhanhet Tervon Nilakkajärvellä elokuussa 1985. Kuva: Pentti Alaja.

Kotisara/MU), 30. 5. 1 m yks. Rautalampi Rastunsuo (KSi) ja vielä 24. 6. 2—4 yks. Maaninka Mustavirta (JPä). Tämänvuotiset havainnot mukaanlukien Pohjois-Savossa on tehty 1980-luvulla yhteensä 18 meriharakkahavaintoa 91—93 yksilöstä.

Tylli *Charadrius hiaticula* (k). Kevätmuutolla tyllä nähtiin ennätyskellisen runsaasti (yhteensä n. 62 yks.): 10.—25. 5. 1 p yks. + yht. 7 m yks. neljässä parvessa Rautalampi Rastunsuo (KSi), 11.—18. 5. yht. 3 m yks. kolmessa parvessa Rautalampi Virta (EV), 18. 5. 2 p yks. ja 25. 5. n. 10 p yks. Maaninka Lapinjärvi (VMV, PRu), 19. 5. 6 p yks. Kiuruvesi Niemikylä (TH), 23. 5. 1 p yks. Iisalmi Runni (JKu), 25. 5. ääntä Sonkajärvi Kauppilanranta (VMS), 25.—26. 5. 2 p yks. Sonkajärvi Saukkosuo (VMS), 27. 5. 1 p yks. Siilinjärvi Kasurila (MU), 29. 5.—6. 6. yht. 28 p yks. viideltä päivältä Nilsia Palonurmi (PHa). Aikaisempiä keväinä 1980-luvulla tyllä on havaittu vain 0—8 yks./keväät. Syksyllä tyllä tavattiin runsaasti Siilinjärven Raasiassa, jossa koko syksyn (16. 7.—26. 9.) tyllisaldo (eri havaintopäivien tyllimäärät summattu yhteen) oli n. 520 yks. (PL, ER, KR, MU ym.). Parhaat päivät Raasiassa olivat 11. 8. n. 70 p yks., 12. 8. n. 90 p yks. ja 24. 8. 75 p yks. (ks. Siivekäs 7: 2—12). Muualta ilmoitettiin vain yksi syyshavainto: 9. 8. ääntä Sonkajärvi Saukkosuo (VMS). **Pikkutylli** *C. dubius* (p). Pesimäkaudelta ilmoitettiin havaintoja yhteensä 22 paikalta, jotka jakautuivat kunnittain seuraavasti: Siilinjärvi 6, Maaninka 5, Sonkajärvi 2, Kuopio 2, Suonenjoki 2, Rautalampi 2, Juankoski 1, Nilsia 1 ja Vieremä 1.

Tundrakurmitsa *Pluvialis squatarola* (k)*. Runsaat syysesiintymiset, yhteensä kuusi havaintoa 60 yksilöstä. Aikaisempi ennätys, 11 havaintoa 19 yksilöstä, on vuodelta 1982. Siilinjärven Raasiosta viisi havaintoa: 11. 8. 13 p ad yks. + 6 p ad yks. + 1 p tp yks. (JKe, AHa & PL), 26. 8. 9 p ad yks. lähtien muutolle (MU & PL), 28. 8. 10 p ad yks. (MU & KR), 29. 8. 16 p ad yks. nousten levähdettyään muutolle (KR), 9. 9. 4 p juv. yks. (MU). Lisäksi Raasiosta ilmoitettiin viisi havaintoa 21 ad yksilöstä, joista ei lähetetty AHK-lomakkeita. Muualta yksi havainto: 1. 9. 1 p yks. Rautalampi Niinivesi Ristsaaret (RPa). **Kapustarinta** *P. apricaria* (p). Kesäkuisia havaintoja neljältä paikalta: 1.—8. 6. enimmil-

lään 3 p yks. Sonkajärvi Iskola (VMS), 8. 6. ääntä Sonkajärvi Kestinsuo (VMS), 8. 6. ääntä Sonkajärvi Somerokoski (VMS), 9. 6. 1 p yks. pellolla Siilinjärvi kk. (MU).

Karikukko *Arenaria interpres* (k). Tavanomaisen kevätesiintymisen — yhteensä kaksi havaintoa: 12. 5. 2 p yks. Kuopio Riistaveden lintujärvet (MP & JTU) ja 25. 5. 1 p yks. Nilsia Suuri-Pieksä (AHo & ER). 1980-luvulta on tiedossa nyt yhteensä kuusi keväthavaintoa ja yksi pesimähavainto.

Heinäkurppa *Gallinago media* (k)*. Kaksi syyshavaintoa: 3. 9. 1 yks. kuolleena Siilinjärvi Pyylähti (mus.) ja 10. 9. 1 p yks. Siilinjärvi Leppäkaarre (MU). Kolmas ja neljäs havainto 1980-luvulta (aiemmat vuodelta 1983). 1970-luvulta on tiedossa neljä havaintoa kuolleista yksilöistä. Piilotteleva ja vaikeasti läydetävä laji, jonka näkeminen vaatii sopivien kuivien heinämaiden ja sänkipeltojen komppausta syyskuussa.

Jänkäkurppa *Lymnocyrtus minimus* (k). Havaintoja vain keväältä: 6. 5. 1 m (+ soiva) yks. Rautalampi Virta (EV), 8.—12. 5. yht. 5 p yks. Rautalampi Rastunsuo (KSi), 14. 5. 1 p yks. Siilinjärvi kk. (MU), 15.—16. 5. 1 soiva yks. Vieremä Ylä-Haajanen (JKu), 24. 5. 1 soiva yks. + 1 p yks. Sonkajärvi Tavisuo (TH & VMS), 25. 5. 1 soiva yks. Kiuruvesi Kalliokylä Huttusuo (TH). Ylä-Savon havainnot ovat mahdollisilta pesimäpaikoilta.

Mustapyrstökuiri *Limosa limosa* (k)*. Pohjois-Savon 12. havainto: 15. 5. 2 p yks. Vieremä Haajainen (JKu). Aiemmat havainnot (yht. 15 yksilöstä) vuosilta 1970—84.

Punakuiri *L. lapponica* (k)*. Havaintoja yhdestä kevätvetehtijästä ja parista kiireisestä syysmuuttoparvesta: 9.—12. 6. 1 p ♂ yks. Siilinjärvi Kasurila (KR, MU), 25. 8. n. 200 m yks. klo 16.35 (+ n. 200 yks. klo 18.20, mahdollisesti eri parvi kuin edellinen) Siilinjärvi Raasio (JKu), 29. 8. 3 ad yks. hetken p nousten muutolle Siilinjärvi Raasio (KR).

Punajalkaviklo *Tringa totanus* (k). Kevätmuuttokaudelta seitsemän havaintoa: 1. 5. 1 m yks. Rautalampi Rastunsuo (KSi); Kuopion Riistaveden lintujärville 4. 5. 2 m yks. (AHa), 12. 5. 1 p yks. (MP & JTU) ja 18. 5. 1 p yks. (MP); 12. 5. 2 p yks. Kaavi Luikonlahti (JTo), 18. 5. 2 m yks. Rautalampi Kerkonkoski (KSi) ja 25. 5. 1 p yks. Siilinjärvi Kasurila (MU). Lisäksi Maaningan Kinnulanlahden lintujär-

villä 11. 5. lähtien useita havaintoja yhteensä ainakin kolmen reviiirin linnuista (JPä, PRu, VMV). Yhdellä näistä reviiireistä tavattiin myöhemmin kesällä häitälevän emon seurasta 2 poikasta ja yhdellä reviiirillä häitälevä ad. Ilmeinen pesintä (varottelevat emot) todettiin myös Vieremän Vieremänjokisuussa (ks. tiedonanto tässä lehdessä) (MV). Lisäksi kesäkuulta havaintoja kahdelta paikalta: 5.—16. 6. 1 p yks. Nilsia Palonurmi (PHa) ja 6.—19. 6. 1 p yks. Siilinjärvi Aappola (KR & MU). Syysmuuttokaudelta vain yksi havainto: 16. 7. 1 p yks. Siilinjärvi Raasio (MU).

Mustaviklo *T. erythropus* (p). 11. 5.—3. 8. pesintä (mm. havaittiin 2 pull) Maaninka Lapinjärvi (JPä, VMV). Pesintä on todettu Lapinjärville kerran aikaisemminkin (v. 1981). Lisäksi 1. 8. varotteleva ad Maaninka Hämeenlahti (VMV).

Isosirri *Calidris canutus* (k)*. Siilinjärven Raasiosta kolme syyshavaintoa: 11. 8. 6 p ad yks. (JKe, AHa & PL), 28. 8. peräti 2 p ad yks. + 44 p juv. yks. (MU & KR) ja 29. 8. 1 ad + 4 juv laskeutuivat ja nousivat kohta muutolle (KR). Edelliset isosirrihavainnot Pohjois-Savosta lienevät viime vuosisadan ”pyssyornitologiset kaudelta”!

Pikkusirri *C. minuta* (k)*. Kylmä toukokuun loppu pysäytteli pikkusirrejä tavallista enemmän sopiville kahlaajamaille: 25. 5. 25 p yks. ja 27. 5. 10 p yks. Maaninka Lapinjärvet (VMV & PRu), 29. 5.—9. 6. 1 p yks. Nilsia Palonurmi (PHa). 1980-luvulta tunnetaan vain yksi aikaisempi keväthavainto.

Syksyllä pikkusirrejä piipersi runsaslukuisena Siilinjärven Raasiassa; 11. 7.—21. 9. 40 päivänä havaittiin yhteensä n. 415 yks. (ks. Siivekäs 7: 2—12) (PL, ER, KR, MU ym.). Parhaat päivät olivat 28. 8. n. 55 p yks. ja 2. 9. 76 p yks. (KR & MU). Muualta ei ilmoitettu syyshavaintoja. 1980-luvun aiemmilta vuosilta tunnetaan havaintoja yhteensä n. 195 yksilöstä.

Lapinsirri *C. temminckii* (k). Keväältä havaintoja yhteensä n. 70 yksilöstä, mikä on normaalia selvästi enemmän: 18. 5. 1 p yks. ja 25. 5. 20 p yks. Maaninka Lapinjärvet (VMV, PRu), 18. 5. 3 p yks. Siilinjärvi Raasio (MU), 23. 5. 1 m yks. ja 24. 5. n. 20 m yks. Rautalampi Rastunsuo (KSi), 23. 5. 4 p yks. Iisalmi Runni (JKu), 25. 5. 4 p yks. ja 27. 5. 1 p yks. Siilinjärvi Kasurila (MU), 25. 5. 4 kiert. yks. ja 26. 5. 6

p yks. Sonkajärvi Saukkosuo (VMS & JKu), 4. 6. 2 m yks. + 3 p yks. Nilsia Palonurmi (PHa). Lisäksi Rautalammin Rastunsuolta kaksi lapinsirri/pikkusirri-havaintoa: 24. 5. 26 m yks. ja 25. 5. 1 m yks. (KSi).

Aikavälillä 7. 7.—28. 8. tavattiin Siilinjärven Raasiassa yhteensä n. 160 syysmuuttajaa (ks. Siivekäs 7: 2—12) (PL, ER, KR, MU ym.). Raasion parhaat päivät olivat 10. 8. 18 p yks. ja 14. 8. samoin 18 p yks. (MU). Muualta seuraavat syyshavainnot: 4. 8. 1 p yks. Nilsia Palonurmi (PHa), 9. 8. 1 p yks. Siilinjärvi Kasurila ja 5 p yks. Siilinjärvi Leppäkaarre (MU). **Suosirri** *C. alpina* (k). Keväthavaintoja poikkeuksellisen runsaasti (yhteensä n. 245 yksilöstä): 18.—27. 5. yhteensä n. 97 p yks. Maaninka Lapinjärvet (VMV, PRu), 19.—24. 5. yht. 4 p yks. Rautalampi Vesterilä-Rastunsuo (KSi), 23. 5. 50 p yks. Iisalmi Runni (JKu), 25.—27. 5. yht. 33 p yks. Siilinjärvi Kasurila (ER, MU), 25.—31. 5. yht. n. 11 p yks. Sonkajärvi Kauppilanranta (VMS), 26. 5. 47 p yks. Sonkajärvi Saukkosuo (VMS), 29. 5. 2 p yks. Nilsia Palonurmi (PHa). Suurin parvi 25. 5. n. 65 p Maaninka Lapinjärvet (VMV & PRu).

Syyshavainnot keskittyvät Siilinjärven Raasioon, jossa nähtiin aikavälillä 15. 7.—26. 9. 38 päivänä yhteensä n. 640 yksilöä (ks. Siivekäs 7: 2—12) (PL, ER, KR, MU ym.). Raasion parhaat päivät: 22. 7. n. 180 p ad yks. (MU) sekä 11. 8. n. 100 p ad yks. ja 12. 8. n. 115 p ad yks. (JKe, AHa & PL). Raasion ulkopuolelta ilmoitettiin vain kaksi syyshavaintoa: 14. 10. 1 kiert. yks. Siilinjärvi Jälä (KR) ja 20. 10. 1 p yks. Sonkajärvi Saukkosuo (VMS).

Kuovisirri *C. ferruginea* (k)*. Siilinjärven Raasiosta aikavälillä 16. 7.—28. 8. yhteensä neljätoista havaintoa 37 yksilöstä (13 ad + 24 juv) (MU, KR, ER, JKu ym.; ks. Siivekäs 7: 2—12). Näiden lisäksi Raasiosta ilmoitettiin havaintoja yhteensä 30 yksilöstä, joista ei viitsitty täyttää AHK-lomaketta! Parhaat päivät: 22. 7. 4 p ad yks. (MU, KR, ER & K. Kurkinen), 18. 8. 1 p ad yks. + 4 p juv. yks. (MU) ja 26. 8. 1 p ad yks. + 9 p juv. yks. (MU & PL). Aikaisemmilta vuosilta tunnetaan Pohjois-Savosta vain 7 havaintoa (!) (1800-luku 2 havaintoa/2 yksilöstä, 1983 1/1 ja 1984 4/7).

Pulmussirri *C. alba* (k)*. Havaintoja vain erinomaiseksi kahlaajalietteen osoittautuneelta Siilinjärven Raasion altaalta: 13.—14. 8. 1 p ad yks. (MU & KR), 16. 8. 1 p ad yks.

(KR, JPy & T. Ruotsalainen), 21.8. 2 p juv yks. (MU, JKe, PL, KR & T. Eronen), 22.8. 4 p ad yks. + 2 p juv yks. (MU), 28.8. 1 p ad yks. (MU & KR), 12.9. 1 p juv yks. (MU), 17.—21.9. 1 p juv yks. (MU, ER & AHO). Lisäksi Raasiosta on tiedossa kolme havaintoa, joista ei toistaiseksi ole lähetetty AHK-ilmoituksia. Aiemmilta vuosilta tunnetaan Pohjois-Savosta vain neljä havaintoa (syksy 1970, 1973, 1975 ja 1984).

Jänkäsirriäinen *Limicola falcinellus* (k)*. Kaksi kevähavaintoa: 25.5. 1 p yks. Siilinjärvi Kasurila (MU), 4.—5.6. enimmillään ainakin 10 p yks. Nilsin Palonurmi (PHA). Laji on havaittu maakunnassamme 1960-luvulla kerran, 1970-luvulla neljästi ja 1980-luvulla ennen em. havaintoja kerran (vuonna 1980).

Suokukko *Philomachus pugnax* (p). Pesintään viittaavia havaintoja (mm. 29.6. 2 siipirikkoilevaa ♀♀) Sonkajärven Saukkosuolta (VMS) ja pesälöytö Maaningan Lapinjärveltä (VMV).

Vesipääsky *Phalaropus lobatus* (k)*. Talvisen kylmä myöhäiskevät pudotti myös muuttavia vesipääskyjä poikkeuksellisen runsaasti Pohjois-Savon maisemiin (yhteensä 9 kevät-havaintoa 62 yksilöstä): 25.5. 2 p yks. (VMV & PRu) ja 27.5. 2 p yks. (JPä) Maaninka Lapinjärvet, 26.5. 19 p yks. kahdessa parvessa (JKu & VMS) ja 27.5. 23 p yks. (JKu), Sonkajärvi Saukkosuo, 27.5. 3 p yks. nousten muu-
tole Sonkajärvi Sukeva (JKu), 27.5. 3 ♀♀ p Sonkajärvi Sukevanjärvi (JKu), 28.5. 2 p yks. Kuopio Keski-Kallavesi (JTU), 31.5. 2 p yks. Vieremä Ylä-Haajainen (JKu), 5.—6.6. enimmillään 6 p yks. Nilsin Palonurmi (PHA). Lisäksi yksi syysmuuttohavainto: 5.7. 2 p yks. Tervo Iisvesi Iisluoto (RPa & ML). Tätä vuotta ennen 1980-luvulta tunnetaan maakunnassamme yhteensä 8 vesipääskyhavaintoa 25 yksilöstä.

Merikihu *Stercorarius parasiticus* (k)*. 13.10. 1 m vaalea ad yks. + 1 m vaalea ad yks. Siilinjärvi Rissala (MU & KR). Ensimmäiset havainnot lajista 1980-luvulla (edellinen kiuhavainto vuodelta 1979).

Kihu-laji *Stercorarius sp.* (k)*. 31.8. 2 m yks. Siilinjärvi Kolmisoppi (MU & KR).

Merilokki *Larus marinus* (k)*. 24.8. 1 ad yks. Siilinjärvi Vuorela (MP & KT. Kyseessä

oli vasta kolmas havainto lajista Pohjois-Savossa (edelliset vuodelta 1982 ja 1984; ks. osasto Lisähavaintoja aiemmilta vuosilta).

Lapintiira *Sterna paradisaea* (k)*. Lapintiira tavattiin keväällä pohjoissavolaissittain todella paljon, yhteensä n. 18 yksilöä. Kaikki havainnot: 21.5. n. 10 yks. Sonkajärvi Lika-Pyöree (JKu), 22.5. 2 yks. Iisalmi Iso-Ahmo (JKu), 23.5. 2 yks. Iisalmi Runni (JKu) ja 27.5. 4 yks. Sonkajärvi Sukeva (JKu). Lajista tunnetaan maakunnastamme aikaisemmilta vuosilta yhden pesimähavainnon (vuonna 1982) lisäksi yhteensä vain viisi havaintoa (1967, 1977, 1981, 1982, 1984).

Uuttukyyhky *Columba oenas* (k). Kevätmuuttohavaintoja aikaisempia vuosia enemmän (yhteensä 17 yksilöstä): 20.4. 5 m yks. kolmessa parvessa, 22.4. 1 p yks. ja 29.4. 1 m yks. Rautalampi Rastunsuo (KSi); 20.4. 2 p yks. Maaninka Tavinsalmi (PRu), 22.4. 2 m yks. Rautalampi Huuhkivuori (HS), 27.4. 1 p yks. Siilinjärvi Vuorela (KR) ja "kevät -85" 1 p yks. + 4 m yks. Rautalampi Virta (EV). Näiden lisäksi kaksi pesimäaikaista havaintoa: 22.—23.5. 1 soidinäänt. yks. Rautalampi Kattilavirta (EV), 28.7. 1 p yks. Nilsin Pajulahti (ER).

Turturikyyhky *Streptopelia turtur* (k)*. Kolme havaintoa: 25.5. 2 p yks. (VMV & PRu) ja 24.6. 1 p yks. (VMV) Maaninka Lapinjärvet, 13.7. 2 p yks. Siilinjärvi Hökönen (JPä). 1980-luvulta on nyt tiedossa yhteensä 11 turturihavaintoa 14 yksilöstä (1800-luku — 1979 yht. 11 havaintoa).

Turkinkyyhky *S. decaocto* (k)*. Maakunnan kuudes turkinkyyhkyhavainto: 8.—9.6. 1 p ad yks. Sonkajärvi Harvankylä (US/JKu).

Huuhkaja *Bubo bubo* (k). Kaikkiaan 15 reviiriä: Rautalampi 9, Suonenjoki 3, Kiuruvesi 1, Leppävirta 1 ja Sonkajärvi 1. Neljältä reviiriltä (Rautalampi 3, Suonenjoki 1) varmistettiin pesintä. Lisäksi 25.12. 1 äänt. yks. Rautalampi Toholahti (JKn).

Hiiripöllö *Surnia ulula* (k). Yhteensä kolme pesimähavaintoa: Rautalampi Hanhitaival (4 poikasta) (EJ, HS, EV ym.), Rautavaara kk. (5—6 poikasta) (P. Helo/VMS), Sonkajärvi Rutjunmäki (3—4 poikasta) (P. Lukkar/VMS). Syksyiltä vain yksi ilmoitettu havainto: 10.11. 1 kiert. yks. Kiuruvesi Hautakylä (TH).

Varpuspöllö *Glaucidium passerinum* (k). Yhteensä 10 reviiriä (Kaavi 3, Rautalampi 3, Sonkajärvi 2, Maaninka 1, Rautavaara 1), joista yhdellä varmistettiin pesintä (Rautalampi Hankamäki). Lisäksi Rautalammilta kaksi helmikuista (3.2. ja 25.2.) havaintoa yksinäisistä minipöllöistä. Syksyiltä neljä havaintoa: 9.11. 1 p yks. Rautalampi Tyyrinvirta (JH & HS), 10.11. 1 p yks. Kiuruvesi Hautakylä (TH), 22.11. 1 p yks. Rautalampi Kattilavirta (EV), 28.11. 1 p yks. Rautalampi kk. (V. Nikulainen/EV).

Lehtopöllö *Strix aluco* (k). Yhdeksän reviiriä (Rautalampi 7, Maaninka 1, Sonkajärvi 1). Pesimäajan ulkopuolelta tuli tietoon havainnot Rautalammin Arvolanmäestä (EV) ja kk:sta (EV, mus.), Varkauden Kommilasta (mus.) ja Siilinjärven Kasurilasta (mus.).

Lapinpöllö *S. nebulosa* (k). Ylä-Savon pohjoisosa kuhisi myyriä ja taigan Iso Harmaa oli todennut saman. Revireitä todettiin enää tyksellisesti ainakin 20 kpl, jotka jakautuivat kunnittain seuraavasti: Sonkajärvi 9, Kiuruvesi 4, Rautavaara 3, Suonenjoki 2, Kaavi 1, Varpaisjärvi 1. Viideltä reviiriltä löytyi pesä (Sonkajärvi 3, Kiuruvesi 2) ja kolmeltatoista maastopoikue. Syksyllä toimitettiin museolle kolme kuollutta juv yks. (Rautavaara 2, Sonkajärvi 1).

Sarvipöllö *Asio otus* (k). Yhteensä ainakin 18 reviiriä, joista yhdellä varmistettiin pesintä (pesä/poikue). Kunnittain reviirit jakautuivat seuraavasti: Rautalampi 13, Sonkajärvi 3, Maaninka 1, Suonenjoki 1. Kaksi talvihavaintoa: 14.1. kuollut yks. Rautalampi Ruunalampi (AJ), 21.—22.1. 1 p yks. Rautalampi Toholahti (TV).

Suopöllö *A. flammeus* (p). Pesimäaikana suopöllöjä löytyi yhteensä 46 paikalta (reviiriltä): Sonkajärvi 23, Rautalampi 8, Maaninka 4, Vieremä 3, Kiuruvesi 2, Rautavaara 2, Karttula 1, Kuopio 1, Nilsin 1, Siilinjärvi 1. Varmoja pesintöjä todettiin 16 (Sonkajärvi 11, Rautavaara 2, Maaninka 1, Nilsin 1, Kiuruvesi 1).

Kehraaja *Caprimulgus europaeus* (k)*. Pohjois-Savossa kehraajat näyttävät elävöittävän vuodesta toiseen vain rautalampilaisten öitä: 29.5. 1 äänt. ♂ Rautalampi Vaajasalmi (RPa), 2.6. 3 äänt. ♂ Rautalampi Kalajanjärvi + Syrjänkangas (RPa & HS), 13.6. 1 äänt. ♂

Rautalampi Etelä-Konnevesi (HS), 2.7. 1 p ♂ Rautalampi Kalajanvuori (K. Oittinen), 15.9. 1 p yks. Rautalampi kk. (RPö & Rabinä-Pöyhönen). Rautalammin ulkopuolelta vain yksi havainto: 5.7. 1 äänt. yks. Kuopio Kelloniemi (JKe).

Mehiläissyöjä *Merops apiaster* (k)*. Mehiläissyöjiä tavattiin maassamme vuonna 1985 usealla taholla. Pohjois-Savossakin saatiin kerran ihailla sateenkaaren väristä pitkänokkaa: 5.6. 1 p ad yks. Vesanto Hautomäki (J. Nuutinen/PA). Kyseessä oli ensimmäinen havainto lajista Pohjois-Savossa.

Harmaapäätikka *Picus canus* (k)*. Yksi talvihavainto: 12.12. 1 p yks. Rautalampi Konnekoski (JH).

Pikkutikka *Dendrocopos minor* (k). Huhti—heinäkuulta havaintoja 13 paikalta: Rautalampi 10 (Karjala, Pitkälampi, Pohjois-Saikari, Rastunsuo, Tyyrinvirta, Virta ja kk., josta havaintoja (mm. 3.7. poikue) ainakin neljältä taholta) (AJ, JKn, ML, EV ym.); Kuopio 2 (Väinölänniemi) (EB), Savuniemi (JTU); Karttula 1 (Saittajärvi, pesintä) (KSA); Siilinjärvi 1 (Kevätön) (KR & MU). Pesimäajan ulkopuolella tehdyt havainnot jakautuivat melko tasaisesti eri kuukausille (tammii 3, helmi 1, maalii 7, elo 1, syys 1, loka 3, marras 2, joulou 3) ja painoutuivat maakuntamme etelä- ja keskiosiin (Rautalampi 12, Nilsin 4, Kaavi 2, Iisalmi 1, Kuopio 1, Sonkajärvi 1).

Pohjantikka *Picoides tridactylus* (k). Keväältä yksi ja syksyiltä kaksi havaintoa: 13.4. 1 p yks. Suonenjoki Kylki—Kurikka (HS), 27.10. 1 p ♂ yks. Sonkajärvi Kestinsuo (VMS) ja 8.12. 1 p ♂ yks. Sonkajärvi Iskola (VMS). Onnenpekkoja ovat nykyään pohjantikkannäkiäjät Pohjois-Savossa!

Tunturikiuru *Eremophila alpestris* (k)*. Kaksi havaintoa tästä harvinaistuneesta ja erittäin uhanalaiseksi lajiksi luokitellusta liihottelijasta: 29.4. 1 m yks. Leppävirta Unnukka (AL) ja samana päivänä 1 p yks. Lapinlahti kk. (JKu & US). 1980-luvulta on tiedossa vain viisi aikaisempaa havaintoa (vuosilta 1983 (3) ja 1984 (2); ks. osasto Lisähavaintoja aiemmilta vuosilta).

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus* (k). Havaintoja 10—11 yksilöstä: 19.5. ja 9.6. 1 p ♂ yks. Kuopio Riistaveden lintujärvet (PHu, AHa), 27.5. 1 la yks. Rautalampi Säynätsalmi (RPa), 3.6.

1 p yks. Rautalampi Rastunsuo (KSi), 15. 6. yht. 5 la yks. + 1 ♀ yks. Kuopio Keski-Kallaveden saaristo (EB), 25. 8. 1 ad ♂ yks. Siilinjärvi Rissala (KR & MU). 1980-luvulla kiehutajia on tavattu keskimäärin noin 10 yksilöä per vuosi (kuitenkin 1981 27 yks. ja 1984 17 yks.).

Mustavaris *Corvus frugilegus* (p). Myöhäiskeväältä yksi havainto: 25. 5. 1 p yks. Siilinjärvi Kasurila (ER).

Naakka *C. monedula* (p). Varkauden ja Iisalmen kaupunkien pesimäpaikkojen ulkopuolella loppukevään ja alkukesän havaintoja seuraavasti: 14. 5. 8 kiert. yks. Siilinjärvi kk. (MU), n. 15. 5. 2 p yks. Suonenjoki maatousoppilaitos (PPa), 29. 5. 1 yks. Rautalampi kk. (HS), 8. 6. 1 p yks. Sonkajärvi Iskola (VMS).

Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes* (k). Kuten muistamme hakit vaelsivat syksyllä suurin joukoin ja tupsahtelivat myös pohjoissavolaisten kummasteltaviksi. Tähän katsaukseen ilmoitettiin havaintoja yhteensä noin 110 yksilöstä eri puolilta Pohjois-Savoa (eniten Siilinjärveltä, Rautalammita, Kuopiosta ja Iisalmesta). Lisäksi Kuopion museolle tuli tulvimalla maallikoiden tekemiä hakkiahavaintoja, joita peräänkuulutettiin sanomalehtitiedustelulla. Elokuulta ilmoitettiin nähdyn vain kuusi yksilöä (ensimmäinen 11. 8. 1 m yks. E Siilinjärvi Rissala), ja suurin osa havainnoista tehtiin syys—lokakuussa (n. 80 % havainnoista). Syksyn vaelluksesta on tulossa yksityiskohtaisempi katsaus Siivekkäaseen, jossa käsitellään myös museolle ilmoitetut havainnot.

Kuukkeli *Perisoreus infaustus* (k). Havainnot kunnittain: Kaavi Vaikonjoki 24. 3. 3—5 yks. (S. Asikainen/JTo), Kiikkanen 28. 8. 3 yks. (S. Kuusalo/JTo), Kortteinen 10. 10. 2 yks. (JTo), Rauvantaipale 6. 11. 1 yks. (JTo), Niinivaara 10. 11. 3 yks. (PRä); Kiuruvesi Toivaiskylä 13. 6. 1 p yks. (SJ); Rautalampi Mommonlahti lokakuu 2 yks. (P. Jalkanen); Sonkajärvi Oinasjärvi talvi -84/85 2 p yks. (K. Vornanen/VMS), Jyrkkä 24. 3. 1 yks. (US).

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus* (p). Kolme pesimäaikaista havaintoa pitkäpyrstöistä: 12.—22. 4. 2 p yks. sopivassa pesimäympäristössä Rautalampi Työrinta (RA, EV) sekä 29. 6. 2 p yks. ja 13. 7. peräti 24 yksilön ruokai-

leva parvi, jossa useita juv, Kaavi Luikonniemi (PRä).

Pähkinänakkieli *Sitta europaea* (k). 3. 11. 1984—23. 3. 1 p yks. Kiuruvesi kk. (TH), joulukuu 1984—13. 3. 1 p yks. Iisalmi Kihmulla (P. Kaarakainen/KJ). 2. 5. 1 p yks. (todettiin asiaticarodun tuntomerkit) Rautalampi Virta ja ilmeisesti sama yksilö samana päivänä Rautalampi Kuutinhärju (T. Kunnas/EV). 14. 10. alkaen noin kuukauden ajan 1 p yks. Kiuruvesi kk. (E. Remes/SJ), 8.—10. 11. 1 p yks. Nilsä kk. (T. Jämsänen/ER), 17. 11. 2 p yks. Kuopio keskustan hautausmaa (PPy).

Sepelrastas *Turdus torquatus* (k)*. Hyvin harvinainen näky Pohjois-Savossa; 1980-luvulta on tiedossa yksi aikaisempi havainto (vuodelta 1982; ks. osasto Lisähavaintoja aiemmilta vuosilta). Nyt kaksi havaintoa: 29. 4. 1 p ♂ yks. Nilsä Pieksänkoski (ER), 5. ja 8. 5. 1 p ♂ yks. Kiuruvesi Niemiskylä (AT & S. Tenhunen).

Mustaleppälintu *Phoenicurus ochruros* (k)*. Kahlaajakomppaajan yllätti lymyilijä kahlaaja-altaan vallikivikossa: 15. 8. 1 p ♀-puk. yks. Siilinjärvi Raasio (PL). Toinen havainto lajist Pohjois-Savossa (edellinen vuodelta 1977). **Satakieli** *Luscinia luscinia* (k). Ajanjaksolla 25. 5.—27. 6. kuultiin yhteensä 49 laulajaa, joka on jonkin verran vähemmän kuin kahtena edellisenä vuotena (1983 60 ja 1984 71), mutta enemmän kuin 1980-luvun alkuvuosina (18—30 la yks./vuosi). Kunnittain laulajat jakautuivat seuraavasti: Siilinjärvi 22, Kuopio 10, Maaninka 7, Kaavi 4, Rautalampi 4, Nilsä 1, Kiuruvesi 1. tihein laulajakesittymä oli Siilinjärven Kasurilassa, jossa samoilta jalansijoilta pystyi kuulemaan 7 laulajaa (KR). Rautalammin Konnekoskella varmistettiin lajin pesintä, kun 1. 7. paikalta löytyi poikue (AJ).

Pensassirkkalintu *Locustella naevia* (k). Kaikkiaan 29 sirsijää aikavälillä 28. 5.—21. 7. Kunnittain laulajat jakautuivat seuraavasti: Maaninka 8, Siilinjärvi 7, Kuopio 5, Kaavi 4, Kiuruvesi 2, Nilsä 1, Rautalampi 1, Sonkajärvi 1. 1980-luvun alkuvuosina pensassirkkoja on kuultu keskimäärin 20 la/vuosi (vuonna 1980 12, 1981 23, 1982 11, 1983 26, 1984 30).

Rytikerttunen *Acrocephalus scirpaceus* (k)*. 27.—30. 6. 1 la yks. Maaninka Lapinjärvi (JPä). Pohjois-Savon 14. rytikerttushavainto kautta aikojen (ensimmäinen vuodelta 1972).

Luhtakerttunen *A. palustris* (k)*. Yhteensä neljä laulajaa, mikä on tavanomaista enemmän: 10. 6.—15. 7. 1 la yks. Siilinjärvi kk. (MU & KR), 12.—14. 6. 1 la yks. Kuopio Kuhanen (EB), 13.—24. 6. 1 la yks. Rautalampi kk. (ML, EV, EK ym.), 20. 6. 1 la yks. Maaninka Mustavirta (JPä). Maakunnastamme tunnetaan 11 aikaisempaa luhtakerttushavaintoa (ensimmäinen vuodelta 1968).

Viitakerttunen *A. dumetorum* (k). Edelliskesä oli erinomainen viitakerttuskesä (yht. 51 la yks.). Kesällä 1985 (30. 5.—3. 7.) kirjattiin aikakirjoihin vain normaalit 14 öiden tunnelmoijaa. Laulajat löytyivät eri kunnista seuraavasti: Kuopio 4, Kaavi 3, Maaninka 2, Siilinjärvi 2, Nilsä 2, Rautalampi 1. Rautalammin kk:n reviiriltä löytyi 23. 6. kolmemuunainen pesä, joka myöhemmin tuhoutui (AJ).

Kultarinta *Hippolais icterina* (k). Näitä lauluniekkoja keksittiin kuudelta paikalta: 25. 5. 1 la yks. Kuopio Haapaniemi (AHa), 11. 6. 1 la yks. Kuopio Kelloniemi (JKe), 18. 6. ja 3. 7. 1 la + 1 la yks. Rautalampi kk. (AJ), 29. 6. 1 la yks. Rautalampi Toholampi (JKn), 29. 6. 1 la ja 27. 7. 2 varottelevaa yks. Sonkajärvi Sukeva (VMS). 1980-luvulla kultarinnasta on tehty yhteensä 23 havaintoa (eniten vuonna 1984 11 la yks.).

Mustapääkerttu *Sylvia atricapilla* (k). Laulajia tavattiin selvästi vähemmän kuin kahtena edellisenä vuotena (1983 45 la yks., 1984 53 la yks.); kaikkiaan vain 24 la yks. Varhaisin huiluttelija 29. 5. Rautalammita. Reviirit jakautuivat kunnittain näin: Rautalampi 14, Kuopio 6, Kaavi 2, Maaninka 1, Siilinjärvi 1. Neljältä Rautalammin reviiriltä (Pakarila, Kurki-lahti, kk. (2), Haapasalmi) löytyi pesä (+ yhdeltä soidinpesä) (AJ).

Lapinuunilintu *Phylloscopus borealis* (k)*. Ahkera äänitysparaboloidin raahaaja sai kahdesti nautahantyytettä ja katetta vaivoilleen: 23. 6. 1 la yks. Maaninka Ruokovirta (JPä) ja 4. 7. 1 la yks. Maaninka Lapinjärvi (JPä). Pohjois-Savossa lapinuunoja on havaittu kaksitoista kertaa aikaisemmin. 1980-luvulta tunnetaan vain kolme aikaisempaa havaintoa (vuodelta 1980 (2) ja 1981).

Idänuunilintu *P. trochiloides* (k). Esiintyminen viimevuosien luokkaa, yhteensä kuusi laulajaa: 2. 6., 1 la yks. Siilinjärvi Raasio (MU), 4. 6. 1 la yks. Siilinjärvi Jynkänniemi (MU), 18. 6. 1 la yks. Siilinjärvi Hamula (MU), 23. 6.

2 la yks. Kuopio Puijo (MP & KT) ja 3. 7. 1 la yks. Rautalampi Virta (EV). 1980-luvulla idänuunilintuja on löytynyt 2—9 la yks./vuosi.

Tilhi *Bombus garrulus* (p). Kaksi havaintoa myöhäiskeväältä 17. 5. 1 yks. Rautalampi Rastunsuo (KSi), 18. 5. 2 m yks. Iisalmi (JKu). **Lapinharakka** *Lanius excubitor* (p). Normaali esiintyminen, yhteensä kolme pesimäaikaista esiintymispaikkaa: 14. 7. 1 p ad yks. Rautalampi Itikkakinkerä (ML), 17. 7. 2 ad yks. + 3 poikasta Suonenjoki Kärkkälä (AL), 18. 7. 2 ad yks. + 4 lentopoikasta Karttula Soinalti (AL).

Pikkuvarpunen *Passer montanus* (k)*. 20. 10. 3 p yks. Karttula Ruokolahti (PPe). Pohjois-Savossa pikkuvarpunen on edelleen ensiluokan harvinaisuus, josta tunnetaan 1980-luvulta vain kuusi aikaisempaa havaintoa (Kuopio, Rautalampi).

Hemppo *Acanthis cannabina* (p). Hemppoja löytyi vain edellisvuoden pesimäpaikoilta: Siilinjärvi kk. lähiympäristöineen 5 reviiriä (Ahmo, Harjamäki, rautatieasema, Lehdonkylä, Leppäkaarre) (KR, MU), Kuopio Saarijärvi (JPy) ja Kaavi Luikonlahti (1. 7. pesää rakentava yks.) (JTo).

Tundraurpiainen *A. hornemanni* (k)*. Edellisvuoden syysvaelluksen jälkimaininkeina tavalista enemmän kevähavaintoja, ja kaikki lintulautojen ääreltä: 2. 3. 1 p ad ♂ yks. Iisalmi Haukieniemen puisto (JKu & A. Timonen), 4. 3. 1 p yks. Kuopio Niirala (JKe), 5. 3. 7 p yks. ja 6.—7. 3. n. 9 p yks. sekä 25. 3. peräti n. 100 p yks. n. 30 urpiaisen kera Iisalmi Runni (JKu), 30.—31. 3. 1 p yks. Siilinjärvi Leppäkaarre (MU), 8. 4. 1 p yks. Kuopio Ranta-Toivala (KSA), 25. 4. 1—2 p yks. Iisalmi Runni (JKu).

Taviokuurna *Pinicola enucleator* (p). Yksi huh-tikuinen havainto: 10. 4. 1 ♂♀ p sopivassa pesimämaastossa Kaavi Maarianvaara Syrjäjoensalo (JTo).

Isokäpylintu *Loxia pytyopsittacus* (k). Syksypuolella liikehti Pohjois-Savossa runsaasti käpylintuja, ja Loxia-joukosta määritettiin seuraavat isokäpylinnut: 15. 9. 1 ♂♀ p Siilinjärvi Aappola (MU), 24. 9. 9 p yks. Siilinjärvi Harjamäki (MU), 10. 10. 2 ♂♂ p Siilinjärvi Jynkänniemi (MU), 9. 11. 4 ♂♂2♀ p Siilinjärvi Pöytä (MU), 9. 11. yht. 9 yks. Kaavi Melt-

tunen-kk. (JTo), 16. 11. 10♂♂1♀ p Siilinjärvi Leppäkaarre (MU).

Kirjosiiipikypylintu *L. leucoptera* (k)*. Hakkien ohella idästä saapui syksyllä myös kirjosiiipikypylintuja. Näitä nähtiin kaikkiaan kuusi kertaa, yhteensä 16 yksilöä: 11. 8. 3 yks. Siilinjärvi Jännevirta (MU & KR), 20. 8. 5 m ♂♂ yks. ja 21. 9. 3 m yks. Siilinjärvi Harjamäki (MU & KR), 17. 9. 3 p ♂♂ yks. Siilinjärvi Raasio (MU), 6. 10. 1 m ♀ yks. Siilinjärvi kk. (MU), 23. 11. 1 p ♀ yks. Kuopio Haapaniemi (AHa).

Kultasirkku *Emberiza aureola* (k)*. Kultasirkut riemastuttivat lintumiehiä kahdella paikalla: Siilinjärven Aappolassa 10. 6.—7. 8. 3 pesivää paria + 1 juv ♂ (MU & KR) ja Maaningan Kinnulanlahdessa 17. 6.—8. 7. 1 ♂♀ p (kiivas varottelu viittasi hyvin ilmeiseen pesintään) (JPä). Siilinjärven kahdesta löydetystä pesästä lähti maailmalle yhteensä 9 poikasta.

Lisähavaintoja aiemmilta vuosilta

Seuraavaan on poimittu joukko faunistisissa katsauksissa aiemmin julkaisemattomia havaintoja vuosilta 1982—84. Näistä havainnoista on saatu tiedot vasta vuoden 1985 havaintojen yhteydessä tai AHK on hyllyttänyt ne ensimmäisessä käsittelyssä ja hyväksynyt ne myöhemmin lisätietoja saatuaan. Tässä yhteydessä on käsitelty lähinnä havintoja alueellisista rariteeteista. Kaikki jälkikäteen lähetetyt havainnot on arkistoitu ja otettu huomioon esitetäessä vertailuaineistoa aiemmilta vuosilta mm. edellä olleiden vuoden 1985 havaintojen yhteydessä.

Harmaahaikara *Ardea cinerea* (k)*. Huhtikuun loppu—elokuun puoliväli 1984 1 p yks. Sonkajärvi Somerkoski (T. Ohtonen/VMS). Järjestyksessään kuudes havainto 1980-luvulla ja 24. havainto kautta aikojen.

Kaulushaikara *Botaurus stellaris* (k)*. 18.—26. 5. 1984 1 äänt. ♂ Maaninka Patajärvi ja 28. 5.—3. 6. 1 äänt. ♂ (sama yks.?) Maaninka Patalahti (VMV), 24. 7.—25. 8. 1984 enimmäkseen 2 p yks. Maaninka Lapinjärvet (VMV).

Harmaasorsa *Anas strepera* (k)*. 6. 5. 1984 1 ♂♀ p Iisalmi Haapajärvi (JKu). Tätä ennen Pohjois-Savosta on tiedossa vain kuusi havaintoa, joista vain yksi 1980-luvulta (vuodelta 1982).

Lapasotka *Aythya marila* (k)*. 30. 9. 1984 1 p juv ♂ + 1 p juv ♀ Maaninka Lapinjärvet (VMV). Näin ollen vuodelta 1984 kertyi havaintoja yhteensä 12 yksilöstä.

Mustalintu *Melanitta nigra* (p). 4.—26. 6. 1984 runsaasti havaintoja (mm. 10.—20. 6. päivittäin 15—23 p yks., 22. 6. 1 p ♂♀, 24.—26. 6. 1 p ♂) Sukevanjärvi (VMS).

Sepelhanhi *Branta bernicla* (k). Mielenkiintojen kesähavainto Sonkajärven Saukkosuolta: 20. 6. 1984 1 p yks., joka lähti ENE kahden joutsenen seurassa (VMS).

Pikkujoutsen *Cygnus columbianus* (k)*. 28. 4. 1984 1 p ad yks. Maaninka Patajärvi (VMV7). Kahdeksas havainto Pohjois-Savosta.

Muutto-/tunturihaukka *Falco peregrinus/rusticolus* (k)*. 2. 9. 1984 1 yks. Sonkajärvi Sukeva (VMS).

Punajalkahaukka *F. vespertinus* (k)**. Pohjois-Savon 13. punajalkahaukka havainto: 22. 4. 1984 1 ad ♂ Rautalammi Kerkonkoski (KSi/Lintumies 20: 284).

Luhtakana *Rallus aquaticus* (k)*. 29. 5.—3. 6. 1984 1 äänt. ♂ Maaninka Patalahti (VMV) (ilmeisesti samasta yks. julkaistu havainto 3.—13. 6.), 13. 6. 1984 1 äänt. yks. Kuopio Riistaveden lintujärvet (EB), 15. 6. 1984 1 äänt. yks. Kuopio Kuhanen (EB). Vuonna 1984 kuultiin ääntelijä kaikkiaan kolmella paikalla.

Pikkuhuitti *Porzana parva* (k)*. Kesä 1984 oli erinomainen pikkuhuittikesä koko Suomessa (yht. 19 yks.), ja Pohjois-Savokin sai osansa: 30. 5. 1984 1 ♂-ääninen yks. Varkaus Kuvansi (J. Pirhonen, J. Halla-Aho, T. Immonen, H. Kärkkäinen/Lintumies 20: 284) ja 15. 6. 1 ♀-ääninen yks. Kuopio Kuhanen (EB/Lintumies 20: 284). Viides ja kuudes havainto Pohjois-Savosta (edelliset vuosilta 1957, 1959, 1982 ja 1983).

Liejukana *Gallinula chloropus* (k)*. 15. 6. 1984 1 äänt. yks. Kuopio Kuhanen (EB). Tämä oli Pohjois-Savon 7. havainto lajista 1980-luvulla. Aiemmat havainnot ovat Rautalammilta sekä Maaningan ja Riistaveden lintujärviltä.

Lampiviklo *Tringa stagnatilis* (k)**. Vuodelta 1984 pesimähavainto ja kaksi muuta havaintoa: 20.—21. 5. ja 24. 6.—15. 7. pari ja 1 juv yks. Maaninka (VMV & PRu/Lintumies 20: 285), 5. 5. 1 yks. Varkaus Ruokojärvi (H. Kotilainen, J. Avikainen & H. Kärkkäinen/Lintumies 20: 285), 14. 5. 1 yks. Varkaus Ruokojärvi (J. Pirhonen, H. Kotilainen & H. Kärkkäinen/Lintumies 20: 285). Nämä olivat Pohjois-Savon ensimmäiset hyväksyttävissä olosuhteissa tehdyt lampiviklohavainnot kautta aikojen. Maaningan pesintä on niinkään ensimmäinen pesimähavainto maakunnastamme. Koko Suomesta on nyt tiedossa vain neljä varmistettua pesintää (ensimmäinen vuodelta 1983, muut 1984).

Pikkusirri *Calidris minuta* (k)*. 17.—20. 8. 1984 yht. 4 p yks. Sonkajärvi Sukeva (VMS).

Kuovisirri *C. ferruginea* (k)*. Pohjois-Savon ensimmäinen kevähavainto lajista: 26. 5. 1984 1 p yks. suokukkoparvessa Kiuruvesi Ruutana (JKu & TH). Lajista tunnetaan tätä ennen vain syyshavaintoja.

Merilokki *Larus marinus* (k)*. 14. 4. 1984 1 p ad yks. Kuopio Puutossalmi (PHu & R. Hänninen). Vasta toinen havainto lajista Pohjois-Savossa (ensimmäinen vuodelta 1983).

Jääkyyhky *Plautus alle* (k)**. 12. 11. 1984 1 p yks. Vesanto Keitelejärvellä (PA). Tämä oli Pohjois-Savon kolmas miniruokkihavainto.

Harjalintu *Upupa epops* (k)*. N. 25. 10.—n. 9. 11. 1983 1 p yks. Iisalmi Teollisuuskylä (JKu, KJ, US & J. Laasanen), 27. havainto Pohjois-Savosta. 1980-luvulta on nyt tiedossa 9 havaintoa yhtä monesta yksilöstä.

Tunturikiuru *Eremophila alpestris* (k)*. 13.—15. 4. 1984 1 p yks. Sonkajärvi Saukkosuo (VMS), 17. 4. 1984 1 p yks. Kuopio Riistaveden lintujärvet (PHu).

Pähkinänakkele *Sitta europaea* (k). Läpi talven n. 5. 4. 1984 saakka 1 p yks. Sonkajärvi Sukeva (V. Mikkola/VMS).

Vesannon Keitelejärvellä jääkyyhky 12. 11. 1984. Kuva Pentti Alaja.

Sepelrastas *Turdus torquatus* (k)*. 25. 4.—n. 5. 5. 1982 1 p ♂ yks. Iisalmi Runni (K. & M. Matilainen/JKu).

Viitasirkkalintu *Locustella fluviatilis* (k)*. 23.—24. 6. ja 30. 6.—3. 7. 1984 1 la ♂ Sonkajärvi Sukeva (VMS & J. Sorvari). Tämä oli kymmenes Pohjois-Savossa kuultu viitasirkkalintu.

Viitakerttunen *Acrocephalus dumetorum* (k). Pesälöytö Ylä-Savosta: 9. 6.—13. 7. 1984 pari + 6 pull Sonkajärvi Sukeva (VMS).

Kultarinta *Hippolais icterina* (k). Pesimähavainto Ylä-Savosta: 29. 5. 1984 lähtien ad yks. + myöhemmin kesällä lentopoikasia Sonkajärvi Sukeva (VMS).

Tundraurpiainen *Acanthis hornemanni* (k)*. 19. 4. 1983 1 p yks. Iisalmi Runni (JKu), 8.—9. 10. 1984 3—5 p yks. Iisalmi Haukiniemen puisto (JKu), 21. 10. 1984 n. 2 p yks. Iisalmi Runni (JKu).

Kultasirkku *Emberiza aureola* (k)*. 2. 6. 1984 1 la ♂ yks. Kuopio Riistaveden lintujärvet (MP & KT).

Pikkusirkku *E. pusilla* (k)**. 9. 9. 1984 1 yks. Varkaus Pitkälänniemi (H. Kotilainen/Lintumies 20: 290). Pikkusirkku on tavattu maakunnassamme vain kerran aikaisemmin (vuonna 1963).

Tiedonantoja

Hautovat kuikat soutukilpailun yleisönä Rautalammillä

RAIMO PAKARINEN

Rautalammin IV soututapahtuma järjestettiin v. 1986 totuttuun aikaan viikkoa ennen juhannusta. Osanottajamäärä ei ole kasvanut odotetulla tavalla, eikä 75 kilometrin ympärisoutureitistä ole tullut 65 km:n Sulkavan souduille varteenotettavaa kilpailijaa. Soutajien houkuttelemiseksi otettiin kesällä 1986 käyttöön lyhyempi 30 kilometrin mittainen vaihtoehtoreitti, jolle lähti 17 venettä.

Varsinainen ympärisoutureitti kiertää sattumoisin onnekaasti tuntemani kuikanreviirit, vain yksi "vaihtopesä" on joinakin vuosina ollut linjalla. Sen sijaan uusi 30 km:n reitti puikkelehtii kirkonkylän lähistöllä Hankavedellä useimmilla reviireillä, joita on saarisessa järvestä kahdeksisen kappaleen tihentymä kymmenen neliökilometrin alalla.

Rautalammin soutuhappening on siis järjestäjien mieliharmiksi ja ehkäpä järvilinnuston onneksi pysynyt pienenä. Sulkavalla suotaessani olen mielesäni hirvitellyt, millaista jälkeä mieluusti saariin veneilevä runsaslukuinen yleisö saisi aikaan parhaana haudontasesonkina. Vielä heinäkuun toisena viikonloppunakin varmasti tuhoutuu lokki- ja sorsalintujen myöhäisiä ja uusintapesyeitä. (Kuikan poikastuotantoalueena Ison Saimaan eteläpuoli lie-nee ylipäättään vähäarvoinen.)

Niukat tutkimustulokset kuikan suhtautumisesta häirintään eivät ole ilman muuta yleistettävissä. Asiaan vaikuttavat ainakin haudonnan vaihe, tottuminen ja ilmeisen suuret yksilölliset erot. Satunnaisia havaintoja kertyy hitaasti,

eikä tutkijan etiikka salli laajojen häirintäkokeiden järjestämistä. Sen vuoksi vähäinenkin etukäteen tiedossa oleva häirintä kannatti mielestäni käyttää hyväksi.

Hankavedellä lienee kahdeksan kuikkaparia yrittänyt pesintää v. 1986. Yhdestä pesästä löysin luultavasti variksen rikkoman munan haudontavaiheen alussa. Toinen tuhoutui haudonnan loppupuolella; syylliseksi epäilen saarella myöhemmin näkemääni minkkiä. Kaksi pariskuntaa tapasin reviiriltään kellumasta ilman merkkiä haudonnan yrittämisestään, joten niidenkin pesät olivat todennäköisesti tuhoutuneet.

Soutukilpailun aikaan 15. 6. tiedosani oli kolme toimivaa pesää:

- 1) Kokkosaarella 16.—20. 5. munittu, josta toinen muna oli jossakin välissä kadonnut
- 2) Rengassaarella 20.—25. 5. munittu 2-munainen
- 3) Pukkisaarella 5.—10. 6. munittu 2-munainen uusintapesye; ensi yritys oli hukkunut veden pinnan noustua kymmenkunta senttiä. (Myöhemmin kahdeksas epäonnistuneeksi luulemani pariskunta yllätti iloisesti kahdella poikalla.)

Pesä nro 1 sijaitsi aivan soutukilpailun reitillä lähellä Konneveten laskevan Konnekosken niskaa. Pesä nro 2 jäi reitin sisäpuolelle, mutta sen editse oli odotettavissa katselijoiden risteilyä. Pesä nro 3 sijaitsi sekin suosituksen läpikulkureitin vieressä saarella, mutta hieman suojaisemmin siitä sivussa.

Ykköspesän pohjoispuolelta erkani

ympärisoutajien 75-kilometrinen reitti alas Konnekoskeen. Yllätyksekseen jo tämä aikaisemmin aamulla lähtenyt pienempi joukko karkotti yli 300 m päästä kuikan pesältään. Soutajien mentyä koskeen sivuutti neljä moottorivenettä pesän muutaman minuutin aikana variksen raakkuessa läheisessä niemessä 150 metriä pesästä. Tilanne kuitenkin rauhoittui, ja 40 minuutin tauon jälkeen kuikka palasi hautomaan.

Ennen kolme tuntia myöhemmin lähteneitä 30 km:n lenkin soutajia ajoi kaksi moottorivenettä vain 50 metrin päästä pesän editse aiheuttaen kuitenkin vain painautumisreaktion (pää alas kaulaa ojentamalla). Yhtä läheltä eteni soutuvauhtia järjestäjien johtovene, mutta vasta soutajien joukkovoima osoittautui haudontaviettiä vahvemmaksi ja karkotti kuikan. Soutajia riitti 17 minuutiksi, jonka jälkeen muuan huoltovene kellui vielä 10 minuuttia 150 m päässä pesästä. Sen poistuminen rauhoitti tilanteen, ja kuikka palasi 12 minuutin päästä. Poissaolo kesti jälleen 40 minuuttia eli yhteensä häiriön kesto oli tunti ja 20 minuuttia. (Munasta kuoriutui myöhemmin poikanen, joka tietääkseni elää edelleen.)

Kakkospesän editse meni puolen tunnin aikana kuusi moottorivenettä 50—150 metrin päästä. Vain lähimpää kulkenut vene aiheutti hautoneessa naaraassa lievän kyyristymisen. Pesän edustalla oleskelleen koiraan reaktiot olivat vaihtelevampia: sukeltoa, veden alla vain pää pinnassa uintia ja yhden vaaratilanteen selvittyä reviirihuutoa. Kolmospesän ohi oli myös veneilty 200—300 m päästä, mutta kuikka oli pysynyt pesässä.

Mitä opimme tästä? Minulle uutta

oli kylmäverinen suhtautuminen moottoriveneeseen, jota olen kuvitellut paljon soutuvenettä pahemmaksi kuikanpelättimeksi. Joukko soutuveneitä säikäytti siis ykköspesän hautojaa pahemmin. Ylipäättään kuikka näkyy sopeutuvan melko pitkälle moottoriveneisiin. Toisaalta haudontavaiheen lopulla tehty koe voi olla sikäli harhainen, että siihen voivat valikoitua pelkäämättömimmät linnut. Olisivatko jo tuhoutuneiden pesien hautojat olleet yhtä rohkeita, vai oliko niiden tuhoutumiseen vaikuttanut juuri arkuus häirinnälle?

Tämän kilpailun aiheuttamat vahingot jäivät siis olemattomiksi. Veneileviä katsojia oli vähän (kenties saman aikaisen muikkusambafestivaalin takia), ja haitta rajoittui yhteensä tunnin ja 20 minuutin haudontakatkoksiin, joiden aikana ei tullut pesätappioita. Periaatteellisista ja asennekasvatussyistä ei kuitenkaan pitäisi vasten parempaa tietoa asettaa linnunpesiä alttiiksi tuholle, vaan valita ajankohta tai ainakin reitti linnusto huomioon ottaen. Olen muuten sitä mieltä, että vesimatkailun ja muun ns. virkistyskäytön linnustolle aiheuttamat tappiot eivät ole suoraan verrannollisia veneilijöiden määrään. Kriittisenä aikana touko—kesäkuussa ratkaisevat heidän tietämyksensä ja asenteensa. Avainasemassa ovat erilaiset kilpailujen järjestäjät, veneidenvuokraajat ja muut matkailuyrittäjät ja matkailunedistäjät; näin varsinkin kansalliseden luonnonarvoilla markkinoidulla Rautalammin reitillä.

Kiitän Hannu Siikavirtaa ja Ari Jänttiä auliista ulkokenttätyöskentelystä kakkos- ja kolmospesällä.

MARKKU VICKHOLM

Vietin osan kesälomastani vuosina 1985 ja 1986 mökillä Vieremällä. Kesällä 1985 olin paikalla 5.—17. 7. ja kesällä 1986 4.—12. 7. Kesällä 1985 tapasin mökin lähetyillä sijaitsevassa Pynnönsaarella jokaisella käynnillä kiihkeästi varoittavan punajalkaviklon, kesällä 1986 varoittavan punajalkavikloparin. Lintujen käyttäytymisen perusteella pesintä oli erittäin todennäköistä.

Vain muutamien aarien laajuinen Pynnönsaari sijaitsee laakearantaissa, osittain viljelyksiin rajoittuvassa rehevässä lahdelmassa Iijärven pohjoispäässä. Suurin osa saaresta kasvaa korkeaa ruohikkoa ja heinikkoa, osa pajupensaikkoo. Kevättulvan aikaan saari jää osittain veden alle. Saarella pesii joitakin kalatiirapareja, ja vuonna 1986 sen pesimälajistoon kuului myös mm. isokuovi. Kevätmuuttoaikaan paikalla lepäilee etenkin vikloja ja suokukkoja.

Punajalkaviklo on ollut maassamme perinteisesti toisaalta merensaariston, toisaalta pohjoisimman Lapin pesimälintu. Lisäksi Kainuussa on jo vanhaan tunnettu erillisesiintymä; atlas-kaudelta 1974—79 havaintoja on lähinnä Oulujärveltä ja sen ympäristöstä.

Punajalkaviklo alkoi levittäytyä sisämaahan 1960-luvun lopulla. Lammin (1983) yhteenvedon mukaan levittäytymisen nopeutui selvästi 1970-luvun puolivälissä. Levittäytymisen alkuvai-

heessa punajalkaviklo runsastui rannikon läheisillä alueilla, ja vasta tämän jälkeen alkoi työntyminen syvemmälle sisämaahan. Sisämaaesintymisen painopiste on vahvasti lounainen. Lammin (1983) ”arvaus” sisämaakannan suuruudeksi 1980-luvun alussa oli 200—250 paria, joista suurin osa pesii pienten järvien rantaniityillä, osa (lähinnä rannikon tuntumassa) soilla.

Pohjois-Savossa punajalkavikloa tavataan muuttoaikaan säännöllisesti, ja aivan viime vuosilta lajista on joitakin havaintoja myös kesäkuulta. Varmoja pesintöjä Pohjois-Savosta ei tunneta. Maanangan ja Siilinjärven rajalla sijaitsevalla Keskimmäisellä punajalkaviklo kuitenkin ilmeisesti pesi vuonna 1983 (Pääkkönen 1983).

Keskimmäisen ja Pynnönsaaren todennäköiset pesinnät tuskin jäävät lajissaan ainoiksi Pohjois-Savossa, ja parin vuosikymmenen päästä punajalkaviklon kimeä nalkutus saattaa olla todellisuutta yllättävänkin monella Pohjois-Savon järvellä.

Kirjallisuus

Lammi, E. 1983: Punajalkaviklon levittäytyminen Suomen sisämaahan. — Päijät-Hämeen linnut 14: 84—91.

Pääkkönen, J. 1983: Punajalkaviklon pesintä (?) Siilinjärvellä. — Siivekäs 4:101.

Tunnistusvisa

Toisin kuin useimmat muut lintulehdet Siivekkäämmä ei ole harrastanut määrittäyskilpailuja. Purkakaamme patoutuneita määrittäyspaineita tämän numeron tunnistustehtävällä.

Koska toimituksella ei ole käytettävissä kuvia punasilmävireon kaltaisista tunnistustehtävien eksottisista vaikiolajeista, joudumme turvautumaan tutumpaan lajistoon. Toinen kuvistamme on kieltämättä myös hieman epäterävä ja hämärä, mutta näinhän on usein maaston havaintotilannekin. Ar-

viota havainnoitsijoista emme tässä yhteydessä esitä.

Jottei kuvaajamme joutuisi huiman palkinnon (kirjallisuutta n. 100 mk:n arvosta) kiihoittamien tunnistajien lahjontavyöryn kohteeksi, paljastamme nimen vasta seuraavassa numerossa. Palkinto arvotaan oikein vastanneiden, tai näiden puuttuessa kaikkien vastaajien kesken. Lähetä vastauksesi kolmen viikon kuluessa tämän numeron ilmestymisestä yhdistyksen osoitteeseen (PL 205, 70101 Kuopio).

Kuva 1. Otettu 12.7.1983

Kuva 2. Otettu 10. 8. 1981

Pohjois-Savosta ilmoitettavat lintuhavainnot

Vuoden päättyessä on aika ilmoittaa v. 1986 aikana tehdyt faunistiset lintuhavainnot. Viimeistään samassa yhteydessä tulisi palauttaa myös havaintolomakkeet alueellisista harvinaisuuksista. Havainnoista laaditaan entisen tavan mukaan katsaus Siivekkään kakosnumeroon. Havainnot osoitteeseen: PSLM, PL 205, 70101 Kuopio.

Alueelliset harvinaisuudet

Luettelo alueellisista harvinaisuuksista on julkaistu edellisessä Siivekkäässä. Luetteloon kuuluvista lajeista havain-

toilmoitukset tehdään erillisillä lomakkeilla, joita saa AHK:n sihteeriltä (Jyrki Pynnönen, Ilmarisentie 20 D 42, 70500 Kuopio, puh. (971) 121 128). Täytetyt lomakkeet tulisi palauttaa mahdollisimman pian havainnonteon jälkeen, viimeistään kuitenkin vuoden lopulla. Havaintoja luettelon lajeista ei julkaista ennen kuin ne on tarkastettu ja hyväksytty AHK:ssa.

Faunistiset havainnot

Faunistinen lajiluettelo on hieman muuttunut edellisestä vuodesta. AHK

Kattohaikara. Kuva: Pentti Alaja.

poisti tarkistettavien lajien listalta joitakin lajeja ja nämä siirtyivät luonnollisesti faunistiseen keräysluetteloon (mm. kaulushaikara, pikkusirri, vesipääsky ja kehrääjä). Muita muutoksia ei ole tapahtunut.

Kunkin havainnon yhteydessä tulisi ilmoittaa aina:

- yksilömäärä ja mikäli mahdollista myös sukupuoli ja ikä
- onko kyse muuttavasta, lepäileväs-

tä, laulavasta jne. yksilöstä, munapesästä, poikaspesästä, varoittelevasta emosta jne.

- havaintoaika
- havaintopaikka
- muut havainto valaisevat seikat
- esimerkki: ruskosuohaukka; 12.— 13.7.1983, lentopoikue (emo + 4 poik.), Maaninka, Kinnulanlahti, Valkeinen; ilm. sama ♂ 9.7. ja 16.7. Pikku Lapinjärvellä (väliä n. 1 km).

Lajiluettelo

kuikka, k	tuulihaukka, k	kesykyhky, ¹	viitakerttunen, k
kaakkuri, k	riekko, k	huuhkaja, k ²	kultarinta, k
härkälintu, k	peltoppy, k	hiiripöllö, k ²	mustapääkerttu, k
mustakurkku-uikku, p	kurki, p	varpuspöllö, k ²	idänuunilintu, k
merimetso, k	luhtahuitti, k	lehtopöllö, k ²	tilhi, p
kaulushaikara, k ⁴	ruisräikkä, k	lapinpöllö, k ²	lapinharakka, p
heinätavi, pp	nokikana, p	sarvipöllö, k ²	viherpeippo, pp
jouhisorsa, pp	meriharakka, k	suopöllö, p ²	tikli, p
lapasorsa, pp	tylli, k	kehrääjä, k	tundraurpiainen, k
punasotka, pp	pikkutylli, p	tervapääsky, ³	hemppo, p
lapasotka, k	kapustarinta, p	harmaapäätikka, k	isokäpylintu, k
alli, p	tundrakurmitsa, k	pikkutikka, k	
pilkasiipi, k	karikukko, k	pohjantikka, k	k = kaikki havainnot
mustalintu, p	jänkäkurppa, k	palokärki, k	p = pesimäaikaiset havainnot
isokoskelo, p	pikkukuovi, p	kuhankeittäjä, k	pp = pesimäpaikat
uivelo, p	punajalkaviklo, k	korppi, pp	¹ havaintokunta
metsähanhi, p	mustaviklo, p	mustavaris, p	(-paikka) ja arvio
tundrahanhi, k	punakuiri, k	naakka, p	parimäärästä
sepelhanhi, k	lapinsirri, k	pähkinähakki, k	² pöllökatsaukseen ilmoitettuja havaintoja ei tarvitse ilmoittaa
valkoposkihanhi, k	pikkusirri, k	kuukkel, k	³ erämaapesinnät
kanadanhanhi, k	suosirri, k	sinitiaainen, p	⁴ soidnäantelevät, muut AHK:lle
joutseri, p	kuovisirri, ⁵	kuusitiainen, p	⁵ Raasion syyshavainnot, muut AHK:lle.
piekana, p	pulmussirri, ⁵	pyrstötiainen, p	
varpushaukka, k	suokukko, p	pähkinänakkeli, k	
ruskosuohaukka, k	vesipääsky, k	koskikara, k	
sinisuohaukka, p	harmaalokki, pp	satakieli, k	
kalasääski, p	pikkulokki, pp	sinirinta, p	
ampuhaukka, p	uuttukyyhky, k	pensassirkkalintu, k	

Toimittaneet:

Jukka Kauppinen, vastaava toimittaja
Jorma Tuomainen, toimitussihteeri

Pohjois-Savon Lintumiehet

Artikkelit

HEDLUND, M. Peltolinnut ja torjunta-aineet	65
JUSSILA, S. Pähkinänakkelin esiintymisestä ja käyttäytymisestä Kiuruvedellä 1976—77 ja 1983—84	33
JÄDERHOLM, K. Pohjois-Savon pöllöt 1985	96
KELLOMÄKI, E. Mikrotietokone lintuhavaintojen tallennuk- sessa	59
KNUUTINEN, J. Harmaapää-, valkoselkä-, pikku- ja pohjantikan esiintymisestä Pohjois-Savossa	102
LYYTIKÄINEN, A. Kalasääsken pesiminen Pohjois-Savossa 1984—85	38
PULKKINEN, E. Linnustoselvitykset kunnan virkamiesten apuna	12
PYNNÖNEN, J. Syksyn 1984 lintukatsaus	14
RUOKALAINEN, K. Pohjois-Savon talvilinnusto 1984—85	53
SKARÉN, U. & JÄDERHOLM, K. Helmipöllöjen pesintä Ylä-Savossa 1984—85	99
TASKINEN, J. Lintujen rengastus Pohjois-Savossa 1982—83 ..	9
TUOMAINEN, J. Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1984	42
UKKONEN, M. Pohjois-Savon peltolinnusto 1984	1

Tiedonannot

ANTIKAINEN, E. Varislintujen lentoleikit	64
PAANANEN, P. Helmipöllö pesi kaksi kertaa kesällä 1985 Suonenjoella	111
UKKONEN, M. Pensastaskun outo pesäpaikka	24
UKKONEN, M. & RUOKALAINEN, K. Arktikaa Kallavedellä ...	23
UKKONEN, M. & RUOKALAINEN, K. Kultasirkun pesinnät Siilinjärvellä	24
VEPSÄLÄINEN, T. Urpiaisparvi jäi auton alle	26
VESANEN, E. Viisimunaiset kuovin ja lehtokurpan pesät Rautalammilla	25
VESANEN, E. Omituisesti äännelevä lehtokurppa	25
VESANEN, E. Koskikaran kolkko kohtalo	25

Sekalaista

Pohjois-Savosta ilmoitettavat lintuhavainnot	112
Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenistö 1985	115
Sisällysluettelo, Siivekäs, 5. vsk., 1984	31
Toimintakertomus vuodelta 1984	27
Toimintasuunnitelma vuodelle 1985	29

TALVILINTUKISA

Jyrki ja Petro Pynnönen sekä Janne Kumpulainen haastavat kaikki Pohjois-Savon lintuharrastajat talvilintukisaan. Rehdillä ja leikkimieliselläkin 'kilpailulla' pyritään piristämään talvilintuhavainnointia sekä maallikkohavaintojen tarkastamista ja ilmoittamista. Näin tietomme Pohjois-Savon talvehtijoista, parhaista sulapaikoista ja muutosta paranevat.

Kisan yhdyshenkilönä toimivat Jyrki ja Petro Pynnönen (Ilmarisentie 20 D 42, 70500 Kuopio, Puh. (971)-121128). Heille voit ilmoitella havaintojasi ja kysellä vinkkejä sekä tietoja kisan edistymisestä.

Säännöt:

- alueena Kuopion lääni
 - voittaja on se joka havaitsee eniten lintulajeja 1.12.1986—15.3.1987
 - AHK- ja RK-lajeista on tehtävä havaintoilmoitus maaliskuun loppuun mennessä
 - harvinaisuudet pitää pyrkiä ilmoittamaan yhdyshenkilölle (lukuun ottamatta mahdollisia maakotka- ja valkoselkätikka-reviirejä).
- Toivomme, että mahdollisimman moni ennakkoluulottomasti ottaisi haasteen vastaan ja osallistuisi tähän kisaan.

VALOKUVIA KAIVATAAN

Kirjapaino saa lehdessämme julkaistavat kuvat painoasultaan vähintäänkin kohtuullisiksi. Toimitus käyttäisi mieluummin nykyistä runsaammin kuvia tekstin elävöittämiseksi. Valokuvista on kuitenkin huutava puute.

Toimituksen verrattomien joululahja olisikin postiluukusta kolahtava nippu käyttökelpoisia mustavalkokuvia. Lajikuvien lisäksi tarvittaisiin mm. otoksia retkiltä, kursseilta, kokouksista ja muista vastaavista askareista.

Missä pöllöhavainnot?

Keväällä ja kesällä 1986 tehtyjä pöllöhavaintoja on toistaiseksi ilmoitettu erittäin niukasti. Yhteenvedon laatija Kai Jäderholm onkin turhaan joutunut pyörittelemään teroitettua kynäänsä. Palauta havaintosi pikaisesti. Seuraavia tietoja kaivataan kustakin pöllölajista erikseen:

- Mikäli mahdollista reviirien lukumäärä kunnittain.
- Tarkistettujen kolojen + pönttöjen lukumäärä kunnittain seuraaviin kokoluokkiin ryhmiteltynä: varpuspöllö-, helmipöllö-, lehtopöllö-, viirupöllökoko.
- Asuttujen reviirien lukumäärä ja tarkka sijainti. Helmi- ja viirupöllöstä riittää pelkkä kunnittainen reviirien yhteismäärä, mikäli olet varma, ettei samoja havaintoja tule muilta (esim. oma pöntötysalueesi). Asuttu reviiri = soidintava lintu tai untuvia/höyheniä pöntössä tahi pöntön aukolla tai pesän pohjalla selvä pöyhitty kuoppa.
- Pesimätiedot: lopullinen munamäärä kussakin pesässä, rengas-
tusikäisten poikasten lukumäärä kussakin pesässä, tuhoutuiko pesye (muna-poikasvaiheessa).
- Lisätiedot. Jos olet merkinnyt muistiin lisätietoja esim. pesinnän ajoit-
umisesta, kuolleisuuteen liittyvistä tekijöistä yms., voit ilmoittaa niistä
tässä yhteydessä.

Havainnot osoitteeseen: Kai Jäderholm

LINTUHARRASTAJAN VUODENVAIHTEEN MUISTIO

- *lähetän syysmuuttokaavakkeen/-havainnot syksyltä 1986*
- *lähetän faunistiset havainnot vuodelta 1986*
- *AHK-lajeista vuodelta 1986 täytän viimeistään nyt AHK- lomakkeen*
- *olen mukana kiihkeänä pyörivässä talvilintukisassa (ks.säännöt toisaalla
tässä lehdessä)*
- *ilahdutan atlasaluevastaava lähettämällä pöytälaatikkoon unohtuneet at-
lashavainnot*
- *kierrän talvilintulaskentareittini (laskenta-aika 25. 12. 1986-7. 1. 1987)*
- *lintuvuoden 1987 otan vastaan asiaan kuuluvin menoin*
- *tulen vuosikokoukseen Kuopion museolle 23.1.1987*

POHJOIS-SAVON LINTUMIEHET PL 205, 70100 KUOPIO

HALLITUS 1986

Puheenjohtaja	Markku Ukkonen
Varapuheenjohtaja	Kai Jäderholm
Sihteeri	Kalle Ruokolainen
Taloudenhoitaja	Jaakko Kettunen
Muut jäsenet	Janne Kumpulainen
	Kari Saukkonen
	Juhani Väätäinen

JÄSENMAKSUT 1986: Aikuiset 30 mk, koululaiset ja opiskelijat 20 mk, muut perheenjäsenet 5 mk. Jäsenmaksuun sisältyy Siivekkään tilausmaksu (ei perheenjäsenmaksuun). Jäsenmaksut tilille PSP, KU 6606 82-2. Yhdistys toimii KLYY:n yhteydessä.

Ohjeita kirjoittajille

Käsit kirjoitus tulee kirjoittaa koneella harvaa riviväliä ja leveää marginaalia käyttäen. Taulukot ja kuvat (kartat ja diagrammit) laaditaan erillisille arkeille. Kartat ja diagrammit on suunniteltava siten, että ne voidaan painaa joko sivun tai puolen sivun levyisinä. Paras painojälki saavutetaan, mikäli kartat ja diagrammit piirretään esim. kaksi kertaa lopullista koko suuremmiksi mustalla tussilla (yli 0.25 mm:n terällä).

Kirjallisuusluettelon ja muiden käytännön yksityiskohtien suhteen on syytä tutustua lehden omaksumaan käytäntöön. Toimitus pidättää oikeuden pieniin teknisluonteisiin ja tyyllisiin muutoksiin. Asiasisältöön kajoavista muutoksista neuvotellaan kirjoittajan kanssa. Yleisiä ohjeita käsit kirjoituksen laatimiseksi voit saada mm. Soikkelin kirjoituksesta (Lintumies 10: 20—25, 1975). Kaikissa käsit kirjoitukseesi ja kirjoitussuunnitelmiisi liittyvissä asioissa voit kääntyä toimittajien puoleen.

LOUNKOKIRJE

